

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 2 juli 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: mevrouw Ella Vogelaar

Aanvang: 11.02 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Haveman-Schüssel

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemorgen iedereen. Aan de orde is het openbaar verhoor van mevrouw Vogelaar. Welkom, mevrouw Vogelaar, namens onze parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties. Wij doen onderzoek naar opzet en werking van het hele stelsel van woningcorporaties. Wij kijken dus ook naar incidenten, om te kunnen beoordelen of deze voortvloeien uit het stelsel. Vandaag kijken wij vooral naar de rol van de regering. Er waren verschillende bewindspersonen die zich bezighielden met het dossier van de corporaties en de sociale volkshuisvesting. We kijken natuurlijk ook naar de rol van het parlement, maar nu concentreren we ons wederom op de regering. Daarom bent u, mevrouw Vogelaar, opgeroepen als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U hebt ervoor gekozen, de belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Ik verzoek u te gaan staan en mij na te zeggen: dat belof ik.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat belof ik.

De **voorzitter**: U staat onder ede, mevrouw Vogelaar. De microfoon kan aanblijven. Een paar leden van de commissie hebben vragen aan u. We beginnen met collega Mulder.

De heer **Mulder**: Mevrouw Vogelaar, de commissie heeft u uitgenodigd omdat u in het kabinet-Balkenende IV bijna twee jaar minister was voor Wonen, Wijken en Integratie. U werd door uw partijleider de heer Bos verwelkomd als "powerhouse Vogelaar". Onder uw leiding startte de wijkenaanpak in 40 wijken.

U hebt in uw periode als minister lang onderhandeld met branchevereniging Aedes over de inzet van corporaties voor de wijkenaanpak. U voerde een heffing in. In uw tijd werden corporaties verplicht om over al hun activiteiten vennootschapsbelasting te betalen.

Ook kreeg u te maken met een serie incidenten, waarvan de perikelen rond het stoomschip Rotterdam het meest tot de verbeelding spreken. Daarnaast dreigde Brussel nog een stokje in het wiel van de corporatiesector te steken. Het was al met al een roerige tijd voor u, denk ik. Daarover wil de commissie graag met u spreken en een aantal vragen stellen.

Op 22 februari 2007 werd u beëdigd als programmaminister voor Wonen, Wijken en Integratie, met bijzondere aandacht voor de wijkenaanpak. Welke rol zag u weggelegd voor de woningcorporaties?

Mevrouw **Vogelaar**: Een belangrijke. De corporaties hadden heel veel bezit in de 40 wijken waar het om ging en ze voerden daarin belangrijke taken uit. Naast de corporaties waren er natuurlijk ook de gemeenten, want niet alleen de corporaties hadden -- en hebben -- ermee te maken, maar ook de gemeenten. Ik heb heel nadrukkelijk gezegd dat die in de 40 wijken de regie moesten voeren op het lokale niveau. Daarnaast waren er andere maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en bewoners. Het ging er echt om, zo veel mogelijk partijen bij elkaar te brengen, om zo een positieve ontwikkeling in die wijken tot stand te brengen.

De heer **Mulder**: Welke verwachtingen werden er bij u gewekt toen u minister werd? Over welk budget zou u beschikken?

Mevrouw **Vogelaar**: U weet misschien dat het proces van coalitievorming en de totstandkoming van een kabinetsploeg niet heel lang duurt. Een

coalitievorming misschien wel, maar het samenstellen van een ministersploeg duurt iets minder lang. Ik had al heel lang voordat de verkiezingen van november 2006 aan de orde waren een keer met Wouter Bos gesproken over de vraag of ik eventueel beschikbaar zou zijn. Ik had gezegd dat ik daar serieus over na wilde denken. Ik heb hem pas vlak voor de verkiezingen, toen de PvdA er niet zo florissant voor stond, laten weten dat ik beschikbaar was.

In de allerlaatste fase, toen de onderhandelingen over het coalitieakkoord rond waren, ging het over de poppetjes. Toen zijn er zelfs meerdere departementen aan de orde geweest waar ik eventueel naartoe zou gaan. Over sommige heb ik gezegd dat die mij niet verstandig leken omdat ik daar geen affiniteit mee had. Wonen, wijken en integratie zijn maatschappelijke terreinen waarbij ik in andere hoedanigheden ook bestuurlijk betrokken was geweest. Daarvan kon ik mij voorstellen dat ik er een goede rol kon vervullen.

Het programmaministerschap was iets nieuws. Toen ik daar telefonisch contact over had met Wouter Bos, vroeg ik: betekent dit dan wel dat ik een eigen begroting heb en een eigen budget? Daar is bevestigend op geantwoord. In de tekst van het regeerakkoord dat ik vervolgens onder ogen kreeg, stonden ronkende passages over het belang van de wijkenaanpak. De laatste pagina's lieten het financiële plaatje zien en daaruit bleek dat de uitspraak dat ik over budget zou beschikken om het in mijn begroting te doen, niet klopte. Toen heb ik daar onmiddellijk over gesproken met de ambtenaren op het departement waar ik terecht zou komen. Ik heb gezegd: goh, ik zie dit; hoe kijken jullie hiertegen aan? Zij deelden mijn conclusie dat het er allemaal niet erg florissant uitzag. Daar heb ik vervolgens bij het constituerend beraad een punt van gemaakt.

De heer **Mulder**: U had dus de verwachting dat u een eigen budget zou hebben. Wanneer hoorde u voor het eerst dat dit niet het geval was? Wij hebben begrepen dat u hierover bent gebeld door voormalig minister Winsemius.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik kan mij niet herinneren dat ik daarover door hem gebeld ben. Hij was nog vigerend minister. Ambtelijk heb ik begrepen dat Winsemius nauwe contacten onderhield met de partijen die aan het onderhandelen waren, om input te geven voor de paragraaf over de wijkenaanpak en de financiële onderbouwing daarvoor. Het was mij in ieder geval bekend vanuit de ambtenaren, maar of ik er in die fase ook persoonlijk met Winsemius over heb gesproken, durf ik niet met zekerheid te zeggen. Dat zou kunnen.

Ik begreep uit zijn verhoor dat hij een blauwe brief naar Wouter Bos heeft gestuurd. Die heb ik in ieder geval toen niet gezien. Ik heb wel naar aanleiding van zijn opmerking gevraagd of ik hem alsnog kon inzien. Maandag heb ik die brief onder ogen gehad.

De heer **Mulder**: U werd dus door uw ambtenaren gewaarschuwd dat er geen budget was.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou, ik had het zelf al geconstateerd. Vervolgens heb ik aan mijn ambtenaren gevraagd of mijn constatering klopte. Die bevestigden dat.

De heer **Mulder**: Was dat een rekenfout in het coalitieakkoord?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik zou willen dat Winsemius gelijk heeft met die constatering, maar ik weet het gewoon niet. Ik kan daar absoluut geen uitspraak over doen, omdat mij nooit duidelijk is geworden, ook niet door minister Bos van Financiën, hoe dit heeft kunnen gebeuren.

De heer **Mulder**: Het is u nooit duidelijk geworden?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. De verklaring waarom ... Je bent natuurlijk toch nieuwsgierig. Die wijkenaanpak had zo'n prominente plek, niet alleen in het regeerakkoord, maar de aanpak was ook het paradepaardje in de verkiezingscampagne van de PvdA. Vervolgens wordt er een PvdA-minister voor gevraagd. De portefeuille wordt geclaimd. Dan denk je dat het toch een

beetje fatsoenlijk geregeld zal zijn. Je vraagt je dus toch af hoe het kan. Mij is nooit helder geworden wat er is gebeurd. Was het een rekenfout die over het hoofd is gezien of was het een bewuste keuze? Ik kan u daar geen antwoord op geven.

De heer **Mulder**: Heeft de minister van Financiën u wel verteld: "Beste mevrouw Vogelaar, beste Ella, er is een rekenfout gemaakt."? Is dat ooit gebeurd?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, in die termen is er niet over gesproken.

De heer **Mulder**: In andere termen wel?

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, in de term van een constatering. Het ging erom dat er gesuggereerd werd dat de heffing voor de corporaties besteed zou worden aan de wijkenaanpak, maar feitelijk was dat niet het geval. Er werd gewoon 4 x 750 miljoen aan heffing voor corporaties ingeboekt in de meerjarenraming. Dat zag je echter niet op mijn begroting terugkomen. Nee, dat bleek dus gewoon ... Ik heb later gezegd dat dit gewoon naar de schatkist ging, naar de minister van Financiën. Dat werd gebruikt voor de andere extra uitgaven die het kabinet in de planning had, bijvoorbeeld extra geld voor leerkrachten of uitbreiding van de kinderopvang. Zo kun je allerlei prioriteiten noemen, want het is niet een-op-een te herleiden. Het ging naar de schatkist en dat gaf meer financiële ruimte om andere prioriteiten te financieren.

De heer **Mulder**: Wat deed u toen u dit wist? U zei dat u naar het constituerend beraad ging, zeg maar de eerste vergadering van de ministerraad. Wat hebt u daar gedaan?

Mevrouw **Vogelaar**: Daar heb ik aan de orde gesteld dat ik geconstateerd had dat er geen deugdelijke financiering was voor de wijkenaanpak en dat ik daar nader beraad over wilde om dat goed te regelen. Daar is ja op gezegd.

Er is gezegd dat ik dat zou oppakken met de minister van Financiën. We zouden dat samen doen.

De heer **Mulder**: U sprak met minister Bos af om een lijstje op te stellen met oplossingen die uw ministerie zag voor het budgetprobleem?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat is niet alleen met minister Bos afgesproken, maar met het volledige kabinet. Een constituerend beraad is namelijk meer dan alleen een een-tweetje tussen de desbetreffende vakminister en de minister van Financiën.

De heer **Mulder**: Welke oplossingen om het probleem op te lossen passeerden de revue?

Mevrouw **Vogelaar**: De heer Winsemius heeft maandag denk ik heel goed aangegeven hoe hij politiek een lijntje had naar de twee woordvoerders van het CDA en de PvdA in de Kamer, zodat zij ervoor konden zorgen dat een en ander werd ingebracht in de coalitiebesprekingen. In de support die minister Winsemius op subtiële manier aan Aedes had gegeven om Aedes' antwoord aan de samenleving te onderbouwen, werd een relatie gelegd met een verlaging van de huurlasten, waardoor er minder aan de huurtoeslag uitgegeven hoefde te worden. Dat geld dat vrij zou komen -- dat was geraamd op 450 miljoen, zeg ik uit mijn hoofd -- zou gebruikt kunnen worden voor een intensivering van de wijkenaanpak.

De heer **Mulder**: Dat was de oplossing van minister Winsemius. Wij hebben zojuist van minister Bos gehoord dat dit eigenlijk geen oplossing was, want dit zou ook leiden tot een probleem van 1 miljard.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar het gaat er niet om ... Als je het afzet tegen de begroting die er lag op basis van het coalitieakkoord, klopt dat natuurlijk. Daarin was namelijk gewoon 4 x 750 miljoen ingeboekt. Dat probleem moest opgelost worden.

Er moesten twee dingen worden opgelost, allereerst de heffing voor de corporaties. Aan de sector werd gesuggereerd dat die voor de wijkenaanpak was, maar die ging gewoon naar de schatkist. Dat gaf dus een gat in de begroting. Ten tweede was er het probleem dat er geen geld voor de wijkenaanpak was, terwijl men aan mij had doen voorkomen dat dit wel het geval was. Met een lege portemonnee ergens een speerpunt van maken, is vaak erg lastig.

De heer **Mulder**: Ja. U noemde als mogelijke oplossing voor het probleem de oplossing die de heer Winsemius schetste. Passeerden ook andere oplossingen de revue?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, er waren ook nog wat mogelijkheden om bepaalde gelden naar voren te halen op de begroting en dan aan het einde ervoor te zorgen dat er nog wat budget rond het ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) bij zou komen. Zo waren er verschillende opties.

Pas veel later is de optie van de integrale Vpb aan de orde gekomen voor een deel van het gat in de rijksbegroting, dus in de schatkist. Die is in eerste instantie niet op tafel gelegd, maar gedurende het overleg dat erover is gevoerd met de minister van Financiën, is dat ... Dat heeft zich dus afgespeeld in de periode februari tot, zeg maar, september. Toen ik de deal met Aedes sloot, was het duidelijk dat er ook een integrale Vpb-heffing zou komen.

De heer **Mulder**: Daar komen we zo meteen nog op.

We gaan eerst naar uw autobiografie. Daarin zegt u dat u rammelt met uw portefeuille als het budget niet is opgelost vóór de installatie van het kabinet. Het probleem was niet opgelost. Waarom hebt u zich dan toch laten installeren?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat kun je achteraf misschien als naïef kwalificeren. De wijkenaanpak was echter een topprioriteit van mijn partij. In het constituerend beraad was mij gezegd dat we dit gezamenlijk op een fatsoenlijke manier zouden oplossen. Deze opvatting was kabinetsbreed. De minister van

Financiën was ook nog eens van mijn eigen partij. Ik ging er dus van uit dat daar serieus aan gewerkt zou worden. Achteraf blijkt dat dit misschien nog te naïef is geweest. Maar ja, als je in die fase al niet van enige vorm van vertrouwen uit kunt gaan tussen de collega's, is het wel een beetje lastig werken.

De heer **Mulder**: Het kabinet gaat na zijn installatie 100 dagen het land in. Is er in die periode nog geprobeerd het budget te regelen? Voormalig minister Bos suggereerde dat u in die periode afspraken had kunnen maken met de gemeenten over de aanwending van het zogeheten accres van het Gemeentefonds. Dat deden andere ministers namelijk ook.

Mevrouw **Vogelaar**: Er stond inderdaad in de financiële afspraken dat er geld, oplopend van 100 miljoen tot 400 miljoen, uit het accres van het Gemeentefonds zou moeten komen. Natuurlijk heb ik daar afspraken over gemaakt met de gemeenten. De suggestie wordt echter gewekt dat ik bij gemeenten kon collecteren en dat ik kon zeggen: geef nu maar dat geld terug dat je in de financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten hebt gekregen; dan komt dat bij één vakminister op de begroting te staan. Het is natuurlijk gewoon een illusie om te denken dat het in de financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeente zo werkt. Ik heb gezegd dat ik zo'n tour de force niet zou uithalen. Ik heb wel gedaan wat andere ministers ook hebben gedaan, namelijk de afspraak maken dat gemeenten het extra geld dat ze kregen, zouden investeren in de intensivering van de wijkenaanpak. Dat is ook gebeurd.

De heer **Mulder**: Was het minister Bos die zei "ga met de gemeentes praten; dat doen andere ministers ook."?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Zo slim was ik zelf wel. Daar hoefde ik niet een aanmaning van de heer Bos voor te hebben. Het spijt me, maar ... Ik kan me niet herinneren dat ik die heb gekregen. Dat heb ik gewoon zelf gedaan. Ik heb natuurlijk ook gesproken met collega Guusje ter Horst over de wijze waarop we dit gingen doen.

U moet zich ook realiseren dat het er met de constructie die in de financiële raming stond, inderdaad op neer zou komen dat ik moest gaan collecteren. Dat stond dus haaks op de financiële raming. Moet u zich voorstellen dat ik bij de twee grootste spelers in de wijkenaanpak, de gemeenten en de corporaties, moest gaan collecteren. Nou ja, in het ene geval moest ik niet gaan collecteren, maar moest ik zeggen: jullie moeten geld aan de schatkist afdragen. In het andere geval moest ik collecteren en vragen of ze geld dat ze net gekregen hadden van het accres, terug wilden geven aan mijn begroting. Zo werkt het niet. Ik vind dat in de bestuurlijke verhoudingen niet kloppen. Dat heb ik ook heel duidelijk gemaakt aan Bos. Als je dit soort knokpartijen moet houden, bouw je ook niet aan de samenwerking aan een gezamenlijke grote opgave, waar je wat van moet maken.

De heer **Mulder**: Hebt u het verhoor van Wouter Bos vanochtend gezien?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb net een heel klein stukje gezien, het laatste staartje. Ik ving iets op over zijn redenering op dit punt.

De heer **Mulder**: U vindt het onzin dat u minder deed richting gemeenten dan collega's.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat vind ik echt flauwekul. Ik heb gewoon afspraken met de gemeenten gemaakt. Voor de financiering van de wijkactieplannen hebben de gemeenten extra geld gebruikt dat ze via het accres en via andere regelingen hadden gekregen, want ook via andere vakdepartementen werden natuurlijk extra middelen beschikbaar gesteld, bijvoorbeeld voor de brede school, voor sportactiviteiten, voor het creëren van werkgelegenheid en bedenk het allemaal maar. Daar heb ik de gemeenten op aangesproken. Ik heb gezegd dat ze een deel van hun budgetten extra moesten investeren en dat ze daar prioriteit aan moesten geven. We spraken namelijk met zijn allen af dat die 40 wijken extra prioriteit hadden. Daar moesten de gemeenten ook hun aandeel aan leveren, en dat is gebeurd.

De heer **Mulder**: Duidelijk. In het regeerakkoord staat dat corporaties 750 miljoen euro per jaar moeten bijdragen. Dat is naar uw idee niet haalbaar. In april 2007 committeert u zich in de ministerraad via de zogeheten mandaatbrief aan de invoering van de integrale vennootschapsbelasting voor corporaties, in ruil voor het intrekken van de betaalbaarheidsheffing en de heffing voor verhuurders, die moesten bijdragen aan de kosten van de huurtoeslag. Waarom was u in eerste instantie tegen de invoering van de integrale vennootschapsbelasting?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik wil u even op één punt corrigeren, als dat mag. U zei dat ik tegen die heffing van 750 miljoen was. Ik was ervan overtuigd dat corporaties een financiële bijdrage konden leveren aan de wijkenaanpak, maar ik vond het bestuurlijk niet correct om hun aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om extra te investeren in de wijkenaanpak, om dat vervolgens in de algemene schatkist te laten vloeien. Daar ging het dispuut over. Het ging er niet zozeer om dat ik van mening was dat die corporaties ... In die tijd vond iedereen dat het geld daar tegen de plinten klotste. Dat stond in alle verkiezingsprogramma's voor de verkiezingen van 2006. Dat werd letterlijk gezegd. Er bleek toen ook een vermogensovermaat te zijn bij de corporaties. Dat was allemaal nog voor de financiële crisis; nu ligt het anders. Ik vond dus ook dat ze flink aan de bak moesten om extra te investeren in de wijken.

De heer **Mulder**: Dat hebt u nu duidelijk gemaakt. U was eerst tegen de invoering van de integrale vennootschapsbelasting.

Mevrouw **Vogelaar**: Als je kijkt naar de rol van corporaties, is het toch op zijn minst twijfelachtig of je ook voor de taken die ze in het kader van het maatschappelijk belang uitvoeren, dus volkshuisvesting voor een groep mensen met een smalle beurs, Vpb moet heffen. Dat is op zijn minst een punt van discussie. Er is een aantal jaren daarvoor natuurlijk niet voor niets ervoor gekozen om alleen Vpb te heffen op de commerciële activiteiten van corporaties. In het onderwijs en voor zorgactiviteiten wordt ook geen

integrale Vpb geheven. In die lijn lag het dus niet in eerste instantie voor de hand om dat voor deze sector wel te doen.

De heer **Mulder**: Uiteindelijk accepteert u het toch en gaat u met de integrale vennootschapsbelasting de onderhandelingen in met Aedes over een akkoord over de krachtwijken. Had u daarvoor het mandaat van het kabinet?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, absoluut. Het was volstrekt helder dat de Vpb ... Het was natuurlijk bijzonder dat de minister van Financiën, het ministerie van Financiën, in eerste instantie ook niet stond te trappelen voor de Vpb.

Ik moest in feite op twee borden schaken. Ik moest aan de ene kant ervoor zorgen dat ik tot overeenstemming kwam met de minister van Financiën over de vraag hoe we het financiële probleem gingen oplossen. Ik realiseerde me heel goed dat dit ook een financieel probleem was voor de minister van Financiën. Dat was het ook voor mij, in het kader van de wijkenaanpak. We moesten zoeken naar een voor beide partijen aanvaardbare manier. Aan de andere kant moest ik onderhandelen met Aedes om ervoor te zorgen dat zij bereid waren om te investeren in de wijkenaanpak.

Uiteindelijk zijn hier de volgende afspraken uit gekomen. Er zou integraal Vpb geheven worden. Dat zou het probleem van de schatkist voor een deel oplossen. Er was namelijk 750 miljoen aan heffing voor de corporaties ingeboekt. Eerst was het 200 miljoen en na veel rekenwerk op Financiën bleek dat het wel 500 miljoen kon worden. Dat betekende dat er nog maar een gat van 250 miljoen in de schatkist was.

Daarnaast zou ik met de corporatiesector afspraken maken over een heffing voor de wijken.

De heer **Mulder**: Wij hebben vanochtend van de heer Bos begrepen dat hij u bij die onderhandelingen in de gaten hield, omdat u af en toe dreigde uw mandaat te overschrijden.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat heb ik nooit van hem gehoord. Dat heeft hij nooit tegen mij gezegd. Het is pikant om te horen dat hij mij in de gaten hield, alsof er ergens geheime zendertjes werden opgehangen.

De heer **Mulder**: Het zijn mijn woorden. Hij kwam ook een keer bij de onderhandelingen zitten.

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, nee, nee, even voor de precisie: ik was met die twee partijen aan het onderhandelen en ik heb op een gegeven moment voorgesteld om met zijn drieën aan tafel te gaan zitten. Dat leek me verstandig. Hij is er niet bij komen zitten, ik heb dat voorstel gedaan.

De heer **Mulder**: "Aan tafel gaan zitten."

Mevrouw **Vogelaar**: Ja.

De heer **Mulder**: Voormalig minister Bos vond het wonderlijk dat u niet naast elkaar zat, zoals gebruikelijk is, maar tegenover elkaar. U zat namelijk naast de heer Van Leeuwen, de voorzitter van Aedes.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Ik realiseerde me aan het einde van de bijeenkomst dat dat het geval was. Ik vond het ook verwonderlijk. Het zei iets over de goede samenwerking -- zal ik maar eufemistisch zeggen -- die er op dat moment was tussen de minister van Financiën en mijzelf. Wij waren al een halfjaar met elkaar aan het bakkeleien over een oplossing voor dit financiële probleem. Dat ging niet eenvoudig, want er was in eerste instantie niet echt de bereidheid ... Op zo'n moment zou je toch als volwassen mensen, met beide onderscheiden verantwoordelijkheden, moeten kunnen zeggen: we hebben hier een groot probleem, dat voor een deel op het bordje van de minister van Financiën ligt en voor een deel op mijn bordje ligt; hoe lossen we dit op een verstandige manier met elkaar op? Ik heb zo'n constructieve relatie in ieder geval heel erg gemist. Dat vind ik jammer. Het was meer touwtrekken en bakkeleien dan productief en creatief nadenken over een oplossing voor een gezamenlijk probleem, in het belang van de samenleving en het vaderland, zal ik maar zeggen.

De heer **Mulder**: U noemt het bakkeleien. De heer Bos zei vanochtend over uw wijze van onderhandelen: "De welwillende interpretatie is dat ze de grenzen van haar mandaat heeft opgezocht."

Mevrouw **Vogelaar**: Ik zou niet weten waar ...

De heer **Mulder**: Dat herkent u niet?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik weet niet wat "je mandaat opzoeken" betekent. Ik ben er stevig over gaan onderhandelen. Ik vond dat die heffing zoals die ... We hadden een afspraak in het constituerend beraad: deze financiële grondslag voor de wijkenaanpak klopt niet. Dat was dus mijn vertrekpunt. Er moest geld voor de wijkenaanpak komen, ook een stukje vanuit mijn begroting. De corporaties moesten daar ook een bijdrage aan leveren, net als de gemeenten, maar niet via de lijn van een algemene heffing. Dat is niet mijn mandaat overschrijden, maar dat is met elkaar praten over de vraag hoe je als kabinet en als bewindslieden politiek moet bedrijven.

De heer **Mulder**: De heer Bos had het hier vanochtend over het temporeren van de heffing. Je haalt wel eerst de inkomsten binnen, maar je geeft ze pas later uit, zodat je extra geld hebt voor het EMU-saldo. Wist u dat dit de bedoeling was?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat is nooit aan de orde geweest.

De heer **Mulder**: Nooit aan de orde geweest?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Misschien na vier jaar, dat zou kunnen, maar dan zou ik geen minister meer zijn en zou Bos ook geen minister van Financiën meer zijn. Het ging over de vraag wat er beschikbaar was voor deze kabinetsperiode. Er stond gewoon -- u kunt het ook zien in de cijferreeks -- een heffing voor de schatkist ingeboekt van 4 x 750 miljoen bij de corporaties. Er stond niet: in jaar twee gaan we zoveel ...

De heer **Mulder**: Ja. Je gaat het in het eerste jaar innen en pas in het tweede jaar voor een deel uitgeven. Dan heb je geld voor je ...

Mevrouw **Vogelaar**: Als u mij kunt aanwijzen waar dat staat in het financiële overzicht dat bij het coalitieakkoord is gepresenteerd, dan ...

De heer **Mulder**: Het stond in de mandaatbrief. Daarin werd gesproken ...

Mevrouw **Vogelaar**: Als dat het geval was, waarom zouden we dan zo ingewikkeld onderhandeld hebben over deze kwestie?

De heer **Mulder**: Dat vraag ik aan u.

Mevrouw **Vogelaar**: Hij heeft niet gezegd: Ella, waar maak je je druk om; kijk eens, volgend jaar komt er zo veel van die 750 miljoen naar je toe. Ik heb dat nooit gehoord.

De heer **Mulder**: In hoeverre voelde u zich verantwoordelijk voor de problemen van minister Bos en het EMU-saldo?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat heb ik net gezegd. Ik voelde me ook verantwoordelijk en ik realiseerde me dat ook de minister van Financiën door deze hele affaire een financieel probleem had. Ik vond het onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om op een goede manier tot een oplossing te komen. Ik heb van het begin af aan beseft dat het van beide kanten zou moeten komen. Daarom is uiteindelijk ook die integrale Vpb-heffing er gekomen, om dat gat in de rijksschatkist enigszins te mitigeren. Je kunt wel zeggen: fors te mitigeren.

De heer **Mulder**: Dank.

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Mulder. Mevrouw Vogelaar, we gaan verder kijken naar de winstbelasting, ook wel vennootschapsbelasting of Vpb genoemd.

Uit ons onderzoek blijkt dat u op 20 augustus 2007 een onderonsje had met minister Bos en met de heer Martien Kromwijk, bestuurder van Woonbron. Hij had even daarvoor een vriendelijk getint mailtje aan u en de heer Bos gestuurd waarin hij schreef dat vennootschapsbelasting een prima idee was en vooral ook dat het veel te laag was ingeschat, voor zover de cijfers bekend waren. Het ging om ongeveer 450 miljoen per jaar, maar wel pas met sint-juttemis. Er was sprake van een heel lange ingroei. Kromwijk zei echter: nee, nee, dat kan veel meer. Hoe kwam hij daar aan tafel? Wat was dat voor setting dat hij met u en een collega-minister over vennootschapsbelasting ging praten?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik moet heel diep graven, want ik kan mij deze setting niet zo scherp meer voor de geest halen. Het zal echter ongetwijfeld waar zijn, als u die datum zo terug weet te halen

De **voorzitter**: Zeker.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, hij had een mail gestuurd naar Wouter Bos en naar mij. Het was in de incrowd natuurlijk best een publiek geheim dat een van de oplossingen waaraan werd gedacht, het invoeren van de integrale Vpb was. Ik denk dat Kromwijk heeft gedacht: nou, ik wil wel laten weten hoe ik daartegen aankijk.

De **voorzitter**: Had hij een of andere speciale positie, omdat hij bij u en de heer Bos aan tafel kwam zitten?

Mevrouw **Vogelaar**: Voor mij niet.

Ik zou niet eens weten of hij bijvoorbeeld partijlid is. Daar denk je dan aan, denk ik. Ik zou het echt niet weten.

De **voorzitter**: Dat weet ik ook niet. Wat wel opvalt, is dat hij zegt dat die raming wel hoger kan. Dan was er dus een dikke bom duiten uit de sector. Amper twee dagen later komt Financiën met werkelijk hemeltergende ramingen, namelijk dat het vanaf 2009 550 miljoen per jaar kan zijn, in plaats

van 450 miljoen over 25 jaar. Er zit dus een kolossaal verschil tussen die twee ramingen. Hoe verklaart u dat?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat kan ik u niet verklaren. Dat moet u aan de heer Bos ... Ik heb niet het hele verhoor gezien, maar ik neem aan dat u dat aan hem hebt gevraagd.

De **voorzitter**: U was niet sceptisch?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik was daar ook verbaasd over. In eerste instantie kwamen er ramingen van Financiën van 200 miljoen. Ik weet niet of die in zo'n korte tijd veranderden, maar op een gegeven moment veranderde die in een raming van iets meer dan 500 miljoen, als ik het me goed herinner.

De **voorzitter**: Per jaar?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, per jaar.

De **voorzitter**: Was u daar blij mee?

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, als de rekenmeesters met dat soort bedragen komen, terwijl we aan het zoeken zijn naar oplossingen voor het verkleinen van het gat in de schatkist, ben ik niet degene die moet zeggen: is dit wel goed doorgerekend? Als dit echt de oplossing was ...

De **voorzitter**: Als dat grote bedrag binnen zou zijn gekomen -- dat is niet gebeurd, heeft onze commissie gezien -- zou dat rechtstreeks naar de schatkist vloeien, want het was een belastingopbrengst. Het ging dus naar de, met een dure term, algemene middelen. U had er niets aan voor uw corporaties en voor uw wijkenbeleid.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat was natuurlijk de deal die ik met Bos had gemaakt. Hij zou de integrale Vpb doen om ervoor te zorgen dat dat gat in de rijksfinanciën lager zou worden. Ik zou die 250 miljoen ... Als u 500 miljoen

en 250 miljoen bij elkaar optelt, komt u aan 750 miljoen heffing, wat het oorspronkelijk was. De veronderstelling was dat we met deze deal hetzelfde bedrag uit de corporatiesector zouden ophalen. 500 miljoen zou naar de rijkschatkist gaan via de Vpb-lijn. Dat was ordentelijk, want de Vpb is inderdaad een algemene belasting, een winstbelasting die naar de minister van Financiën gaat. Het kabinet beslist waar je deze belastinginkomsten aan uitgeeft. De corporatiesector zou die 250 miljoen per jaar opbrengen om extra te investeren in de wijkenaanpak.

De **voorzitter**: Dus die 550 miljoen die zou binnenkomen, was niet voor u en uw sector. Die ging naar minister Bos en zijn tekort. Hoe moest u dan aan meer middelen komen? Was er nog ruimte voor een privaat fonds vanuit de sector, dat mede door u beheerd kon worden?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. De deal die ik met Aedes had gesloten, was dat er 250 miljoen per jaar extra geïnvesteerd zou worden in de wijkenaanpak. Dat zouden de corporaties doen die actief waren in die 40 wijken. 75 miljoen van die 250 miljoen zou als een solidariteitsbijdrage van de andere corporaties aan de corporaties in die 40 wijken worden gegeven. Dat kwam dus niet naar mijn begroting. Die 250 miljoen van de corporatiesector was een extra investering en een stukje solidariteit c.q. herverdeling van middelen van alle corporaties in het land voor de corporaties in de 40 wijken.

Aedes wilde heel erg graag dat ik geen heffing zou opleggen. Er waren namelijk twee opties. Ik kon een heffing opleggen voor die 250 miljoen. Die zou dan bij mij binnenkomen of bij het Centraal Fonds en ik zou die dan herverdelen over de corporaties in de wijken. De andere optie was dat de sector het zelf zou regelen. Aedes wilde heel erg graag die solidariteitsregeling in eigen kring organiseren.

De **voorzitter**: Er komt later dat jaar ook nog een congres van Aedes waar wordt gezegd dat er geen deal is met mevrouw Vogelaar.

Mevrouw **Vogelaar**: Op dit onderdeel, hè?

De **voorzitter**: Er wordt gezegd: "Dat pikken we niet." Vervolgens is uw reactie dat het dan toch via een publieke heffing moet. Dat was toch in de tijdlijn na de reactie van Aedes?

Mevrouw **Vogelaar**: Zij waren not amused dat ik uiteindelijk tot die heffing besloot. Kijk, het is van tweeën een. Als een sector iets zelf wil regelen, wil ik hem daar de gelegenheid toe bieden. Ik had in de periode van september tot november, in twee maanden tijd, drie varianten van Aedes voorgelegd gekregen als uitwerking van de afspraken die in het akkoord waren gemaakt. Iedere keer zei ik dat ik alleen maar zou toetsen of de bedragen klopten. Hoe ze het verder deden, was hun zaak. Ik moest steeds constateren dat hetgeen ze voorlegden niet overeenkwam met de afspraken die we hadden gemaakt. Op een gegeven moment houdt het op en moet ik mijn verantwoordelijkheid nemen. Toen kwam de heffing van de projectsteun.

De **voorzitter**: Wij begrepen van de heer Van Leeuwen, die hier ook geweest is, dat "not amused" een understatement is. Hij was woedend. Hij ging er eigenlijk van uit dat er een deal was dat die publieke heffing er niet zou komen. Hebt u in de contacten met Aedes en Van Leeuwen die suggestie gewekt?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, absoluut niet. Het was volstrekt helder dat er extra geïnvesteerd moest worden in de wijkenaanpak. Ik heb hun royaal de gelegenheid gegeven om het in eigen kring te regelen. Als dat tot drie keer toe niet blijkt te lukken en het congres ook nog eens zegt "dit doen we niet", dan ... Natuurlijk begrijp ik dat dit voor de voorzitter van zo'n brancheorganisatie niet zo'n aantrekkelijke positie is. Je denkt namelijk dat je een deal hebt met de minister. Ik ging terug naar de Kamer en daar stond ook niet iedereen meteen te klappen van: dit is het. Ik heb echter wel de steun van de Kamer gekregen om aan de gang te gaan met dit akkoord. Hij stond voor diezelfde opgave bij zijn eigen achterban. Het was een onderhandelaarsakkoord dat bevestigd moest worden door het Aedescongres. Ik moest er overleg over voeren met de Tweede Kamer. Ik kan alleen maar constateren dat het aan de kant van Aedes niet is gelukt.

De **voorzitter**: Een publieke heffing wil zeggen dat het beheer toch weer bij het Rijk komt. Was minister Bos rouwig over het niet-bereiken van een akkoord met Aedes, met als gevolg een publieke heffing?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik weet niet of hij daar wel of niet rouwig om was. Ik heb gewoon onmiddellijk -- ik meen dat het november was, maar daar wil ik van afblijven -- gezegd dat we dan zouden overgaan tot een publieke heffing. Ik zou niet weten wat voor problemen hij daar mee zou hebben. Het was gewoon een bestaand instrument, namelijk projectsteun, dat het Centraal Fonds Volkshuisvesting kon toepassen.

Ik was wel zo verstandig geweest om van begin af aan ... In die zin begrijp ik echt absoluut niet dat Aedes zegt dat dit als een duvel uit een doosje kwam. Ik heb in dat traject waarin zij bezig waren om het zelf te regelen, tegelijkertijd en parallel daaraan met het Centraal Fonds gesprekken gevoerd en gezegd: houd er rekening mee; als het niet lukt, moeten jullie klaarstaan om die heffing te doen.

De **voorzitter**: Duidelijk. U hebt net tegen collega Mulder al gezegd dat u niet wist dat dat geld vertraagd mocht worden uitgegeven, in verband met de temporisering.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik wist het niet, maar ik twijfel er ook aan, want op grond van de financiële ramingen stel ik vast dat ik het nergens tegenkom.

De **voorzitter**: Dat hebben we net besproken. Had u wel een reactie verwacht vanuit de sector? Had u verwacht dat corporaties zouden gaan spelen met het idee om uit het stelsel te treden, het zogenoemde opting-out, als reactie op de Vpb en de publieke heffing?

Mevrouw **Vogelaar**: Het is niet voor het eerst dat dit oppopte in de sector. Ik geloof dat in de geschiedenis al vaker aan de orde is geweest dat corporaties van opvatting waren dat ze maar beter uit het stelsel konden gaan. Ik was daar klip-en-klaar over: dat kan gewoon niet. Je kunt eruit, maar dan word je

als organisatie opgeheven. Dan komt het maatschappelijke vermogen dat er in de corporatie is, terug naar de sector.

De **voorzitter**: Waarom was u daar zo zeker over?

Mevrouw **Vogelaar**: Omdat dit heel duidelijk in wetgeving is vastgelegd.

De **voorzitter**: Adviseerde iemand u daarover?

Mevrouw **Vogelaar**: Wij hebben zelfs de landsadvocaat in de arm genomen. Ik was er vrij zeker van, maar natuurlijk zorg je er wel voor dat dit gecheckt wordt. De landsadvocaat is dus in de arm genomen om nog eens te laten checken of hij die zienswijze deelde. Dat was het geval. Dat is later ook gebleken, met de juridische procedures die daarover gevoerd zijn. Dan moet je wel een beetje stevig in je schoenen staan. Ik herinner mij nog dat de directeur van de desbetreffende corporatie met externe adviseurs, economen van naam en faam, bij mij aan tafel schoof. Zij zeiden dat ik het echt niet goed zag en dat wel duidelijk was dat dit ging gebeuren.

De **voorzitter**: Was Financiën er ook van overtuigd dat opting-out met het meenemen van de spullen niet kon?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik kan mij niet herinneren dat daarover een debat met Financiën is geweest. Volgens mij hebben wij dat gewoon binnen ons eigen departement afgehandeld.

De **voorzitter**: Duidelijk. Ik geef het woord terug aan collega Mulder.

De heer **Mulder**: Ik kom even terug op iets wat ons vanochtend opviel in het verhoor met de heer Bos. Hij verklaarde dat hij als minister van Financiën uiteindelijk het volle miljard heeft betaald. 500 miljoen wist hij op te lossen binnen de kaders en 500 miljoen via de vennootschapsbelasting. Die kwam niet binnen. Hij vond dat u en de sector niet mochten klagen. Wat vindt u daarvan?

Mevrouw **Vogelaar**: Hij heeft de politieke verantwoordelijkheid, denk ik, als hij 500 miljoen vennootschapsbelasting inboekt. Hij moet zich, als minister van Financiën, ervan verzekeren dat dit ook gaat gebeuren. Ik neem aan dat het departement van Financiën een reële inschatting doet. Er wordt altijd gezegd dat daar zulke rekenwonders zitten en dat ze het allemaal heel goed kunnen berekenen. Ik vind het dus onzin om te zeggen dat de sector niet mag klagen.

Dat het uiteindelijk anders is uitgepakt, is een ander verhaal. Zo was de situatie op dat moment echter niet. Het beeld was dat er 500 miljoen per jaar aan Vpb betaald moest worden. Er werd 250 miljoen extra geïnvesteerd in de wijkenaanpak. De sector stond dus aan de lat voor 750 miljoen op jaarbasis.

De heer **Mulder**: U mocht het vertellen in de onderhandelingen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja.

De heer **Mulder**: We gaan door met de wijkenaanpak. Bij uw aantreden lag er een beleidsbrief van uw voorganger, mevrouw Dekker, over het sturingsarrangement tussen woningcorporaties en de overheid. De Kamer had al diverse malen aangedrongen op wetgeving, maar die kwam maar niet. U richtte zich in eerste instantie op de krachtwijken en niet zozeer op het sturings- en toezichtsarrangement. Waarom wilde u eerst een akkoord over de wijkenaanpak?

Mevrouw **Vogelaar**: Omdat dat mijn opdracht vanuit het coalitieakkoord was. Dat lijkt me nogal helder. Het was topprioriteit van het kabinet om die wijkenaanpak vorm te geven. Dan begin je daar dus heel snel mee, althans zo zit ik in elkaar. Volgens mij heb ik dat redelijk voortvarend ter hand genomen. Ik heb begrepen dat Winsemius afgelopen maandag zei dat ik het zelfs misschien een beetje te snel had gedaan. Nou, dat vond ik wel pikant.

De heer **Mulder**: Dat was dus prioriteit?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Het is natuurlijk niet zo dat ik mij niet realiseerde dat er iets met dat hele toezichtkader moest gebeuren. U kunt ook zien dat dit een van de onderdelen was van het akkoord dat ik met Aedes had gesloten.

De heer **Mulder**: Daar kom ik op. In het onderhandelaarsakkoord met Aedes uit 2007 staat namelijk: "Partijen beogen dat de sector zelfregulerend optreedt door onder andere binnen de gedragscodes onafhankelijke visitatie en benchmarking. Uitgangspunt daarbij is een transparante governancestructuur met professioneel intern toezicht en een goede horizontale verankering." Daarmee koos u dus voor zelfregulering als uitgangspunt voor het corporatiestelsel. Klopt dat?

Mevrouw **Vogelaar**: Maar wel met borging van de publieke belangen door de minister en ook door extern toezicht. Dat is daarin niet verder uitgewerkt. De paragraaf gaat heel erg om de hoofdlijnen. Er wordt ook gezegd dat deze afspraken nader uitgewerkt moeten worden. Dat zijn we vervolgens ook gaan doen.

Met een zekere mate van zelfregulering hoeft op zich niets mis te zijn. U kunt ook zien dat een governancecode bindend voorgeschreven zou worden. Het was dus geen vrijheid, blijheid. Ten opzichte van zelfregulering was dat tot op dat moment de situatie. Sectoren maakten zelf de governancecode. Daarin was sprake van "pas toe of leg uit". Wie niet wilde meedoen aan de governancecode, was daar vrij in, maar die code werd in ieder geval algemeen verbindend verklaard. Dat betekende dat die voor iedereen gold en dat er dus geen ontsnappen mogelijk was.

De heer **Mulder**: U koos voor zelfregulering met gedragscodes. Voormalig minister Remkes zei dat er bij het algemeen verbindend verklaren van zo'n code één iemand afwezig is, namelijk het algemeen belang.

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, natuurlijk niet, want de minister verklaart zo'n code algemeen verbindend. Ik begrijp dat dus niet.

De heer **Mulder**: Als je een sector zelf een code laat opstellen ...

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar je gaat natuurlijk als minister niet een code algemeen verbindend verklaren als je er zelf niet inhoudelijk naar gekeken hebt. Dat lijkt me zeer onaannemelijk. Als daar bepaalde dingen in zouden staan of als er dingen zouden ontbreken waarvan je als minister denkt dat die er toch echt in thuis horen, ga je daar het gesprek over aan. Je gaat niet blind iets tekenen. Zo zit ik echt niet in elkaar.

De heer **Mulder**: Het functioneren van het interne toezicht staat, als u minister bent, al tien jaar ter discussie. Er verschijnen allerlei rapporten over. Toch had u vertrouwen in die zelfregulering. Waar was dat op gebaseerd?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik wil u toch echt corrigeren. Het ging om zelfregulering op een aantal terreinen, bijvoorbeeld zo'n gedragscode die algemeen verbindend is verklaard door de minister, een benchmark die door de sector zelf wordt georganiseerd en een onafhankelijke visitatie, dus geen visitatie door de sector maar een visitatie van een onafhankelijk instituut -- je keurt immers niet je eigen vlees -- en daarnaast onafhankelijk extern toezicht. Mijn beeld is absoluut niet dat alles op basis van zelfregulering gaat en dat ziet u ook in het rapport van de commissie-Meijerink.

De heer **Mulder**: Daar kom ik zo op.

Mevrouw **Vogelaar**: Daarin ziet u dat ook heel duidelijk terug.

De heer **Mulder**: Ik kom op de derivaten. Vanaf 1994 waren er in de sector problemen met derivaten en het risicovol beleggen. In 2002 was er nog een probleem met WoonZorg en uw voorgangers, staatssecretaris Remkes, minister Kamp en minister Dekker, wilden een verplicht treasurystatuut regelen in het BBSH, de zogenaamde grondwet voor corporaties. Was u ervan op de hoogte dat ze dat wilden doen?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, maar ik ben het er wel hartgrondig mee eens dat dat moest gebeuren en ik moet constateren dat dit nog geregeld moet worden.

De heer **Mulder**: Hebt u invoering van een treasurystatuut toen als minister opgepakt?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, want op de een of andere manier is niet tot mij gekomen dat dit al een heel lang slepende kwestie was.

De heer **Mulder**: Dat wist u niet?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee.

De heer **Mulder**: Hoe kan dat nou?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Je kunt niet alles weten als minister. Je behoort wel alles te weten, maar ...

De heer **Mulder**: Ja, want er zijn problemen met derivaten, met de brutering in 2002.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar ik kan niet anders zeggen dan dat de kwestie van het verplichtstellen van een treasurystatuut geen onderwerp van gesprek is geweest vanuit de sector en evenmin vanuit de ambtenaren, het departement. U kunt de vraag stellen waarom ik dat zelf niet heb bedacht. Oké.

De heer **Mulder**: U was er dus niet door uw ambtenaren op gewezen in de zin van: beste minister, dit moeten we regelen? U wist er dus niets van. U noemde de commissie-Meijerink al. Voordat zij er was, lag er een Kamermotie van onder anderen de heer Depla van de Partij van de Arbeid waarin gevraagd werd om een nieuw arrangement overheid/woningcorporaties. Voordat u minister was, lag er al het nodige op

de plank. Waarom ging u niet verder met datgene wat er al lag? Waarom moest er een nieuwe commissie, de commissie-Meijerink, komen?

Mevrouw **Vogelaar**: Natuurlijk hebben wij alle informatie die er al was ... Dat ziet u ook in het rapport van de commissie-Meijerink. Aan al die informatie wordt gerefereerd. Al die informatie is erbij betrokken. Je zit natuurlijk in de situatie waarin ... Ik heb die afspraak gemaakt over dat onderhandelaarsakkoord met Aedes waarin we in feite hebben afgesproken dat we met elkaar afspraken maken over alle relevante onderwerpen voor de komende vier jaar. Het ging dus over de financiering van de wijkenaanpak en de rol van corporaties, de governancestructuur, de relatie Rijk en corporatiesector, extra inspanningen om de nieuwbouwproductie op te stuwen en energiemaatregelen om tot verbetering te komen. Het ging dus om het hele pakket, om de vraag: wat is onze agenda, die van de corporatiesector en de minister? Daarover hadden we afspraken gemaakt. We hadden ook afgesproken: dit zijn de hoofdlijnen, dit is de richting en dit gaan we verder uitwerken. In dat akkoord is niet geformuleerd dat dit via een commissie moet lopen, maar op een gegeven moment hebben we gezegd: laten we ... Wat er wel in staat -- dat is op zichzelf al bijzonder -- is dat er binnen vier maanden voorstellen moeten worden gedaan. Ik denk dus dat iedereen zich voldoende had gerealiseerd dat het onderwerp urgent was.

De heer **Mulder**: Onze commissie ziet dat er al rapporten liggen, maar dat u toch opnieuw begint met Aedes om daarover te spreken. Dat is in het kader van het onderhandelaarsakkoord?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, dat is een uitwerking van het onderhandelaarsakkoord. We hebben op hoofdlijnen afspraken gemaakt en we gaan die verder concretiseren wat onder andere het regelen van de toezichtrelatie betreft. Daarvoor maak je gebruik van de rapporten die er al liggen en op basis daarvan kom je ... Dat was waar het om ging met de commissie-Meijerink.

De heer **Mulder**: U had ook gewoon kunnen doorgaan op de weg van minister Dekker, maar u koos voor overleg met de sector in het onderhandelaarsakkoord om vervolgens de commissie-Meijerink in te stellen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar wel met gebruikmaking van de rapporten en adviezen die er lagen en volgens mij met een redelijk hoog tempo, namelijk binnen vier maanden. In een ambtelijke organisatie binnen vier maanden een aantal voorstellen eruit krijgen ... Ik denk dat het niet veel sneller was gegaan als dat op een andere manier was gebeurd. U refereert aan de motie-Depla/Van Bochove enzovoorts. Dat is de hele tijd ook een beetje ... dat door de Kamer heel duidelijk is aangegeven van dat toezichtsarrangement. Dat is waar, maar onder punt e staat ook "proportioneel toezicht": de corporaties die goed presteren krijgen minder toezicht en meer vrijheid. Het denken was op dat moment dus ook in de Kamer gericht op een zekere mate van zelfregulering binnen die sector of, als je het goed doet ... Want het ging natuurlijk ook ... . Dan heb je minder streng extern toezicht dan in het geval dat je niet goed presteert. Dat hing natuurlijk ook samen met alle discussies over het zo veel mogelijk beperken van regeldruk. Je moet het wel een beetje ...

De heer **Mulder**: Dat weten we. Ik heb de motie voor me liggen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, ik ook.

De heer **Mulder**: We weten dus precies waar het over gaat.

Voormalig ambtenaar de heer Van Giessen zei: minister Dekker en minister Vogelaar werkten volgens het transactiemodel. Toen wij vroegen wat dat was, werd er gezegd: steeds onderhandelen met Aedes. Kan de commissie concluderen dat u, voordat u doorging met het werk van minister Dekker, ging onderhandelen met Aedes over hoe dat toezicht vorm zou worden gegeven en kwam de commissie-Meijerink daaruit voort?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, ik heb net aangegeven dat er een onderhandelaarsakkoord was waarin alle agendapunten in relatie met de

corporatiesector voor de komende vier jaar genoemd zijn met op een aantal onderdelen zelfs heel concrete prestatieafspraken. Vaak wordt gezegd dat er geen concrete prestatieafspraken ... Nou, er staan zelfs getallen in van prestaties die geleverd moeten worden als het gaat om nieuwbouwproductie. Als u kijkt naar de cijfers, ziet u dat het redelijk is gelukt met de realisatie. Het toezichtsarrangement was daar dus onderdeel van.

De heer **Mulder**: Daar kom ik nu op.

Mevrouw **Vogelaar**: U wekt de suggestie dat het door mij maken van die afspraken tot enorme vertraging heeft geleid wat het realiseren van het toezichtdossier betreft. Dat deel ik echt niet, want daar zat een enorm tempo in.

De heer **Mulder**: In het onderhandelaarsakkoord wordt gesproken over het toezicht. Vervolgens komt de commissie-Meijerink. We hadden het daar al over. Die commissie gaat nadenken over het toezicht. Zij zou dat inderdaad binnen vier maanden doen. Zij doet er overigens een jaar over, maar dat terzijde. De samenstelling van de commissie-Meijerink is beperkt tot leden van Aedes en ambtenaren. Is dat niet vreemd? Je gaat immers over het toezicht praten met mensen die onder toezicht worden gesteld. Eigenlijk vraag je de kalkoen om mee te denken over het kerstdiner.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat ben ik niet met u eens. Volgens mij is het altijd verstandig om na te denken over de vragen hoe de opvattingen in een sector daarover zijn, hoe je daar als verantwoordelijk bewindspersoon tegen aankijkt en at the end maak je als minister zelf je mind op over wat je daarmee doet. Het was dus niet zo dat ik een blanco cheque heb gegeven in die zin dat ik heb gezegd: gaan jullie je gang als commissie, ik teken bij het kruisje en heb er zelf geen opvattingen over.

De heer **Mulder**: Maar u vindt het niet gek dat je in een commissie gaat nadenken over toezicht en dat je de onder toezicht gestelde daarover laat meedenken?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Kijk ook maar naar andere sectoren. Hoe kwam de AFM of DNB tot goede toezichtsarrangementen op de pensioensector? Daarmee heb ik nu te maken in mijn verantwoordelijkheid als commissaris. Natuurlijk praat DNB dan met de pensioensector over hoe dat ingericht kan worden. Uiteindelijk ben jij als minister of als toezichthouder degene die de beslissingen neemt, maar je probeert een toezichtsarrangement te ontwikkelen dat ook een beetje werkzaam is en waarvan je denkt dat het een goed resultaat en rendement oplevert.

De heer **Mulder**: Ik snap waarom u dat zo doet. De vraag is waarom het Centraal Fonds, de toezichthouder, en bijvoorbeeld de Woonbond, de huurder, niet in die commissie zaten.

Mevrouw **Vogelaar**: De ervaring leerde dat het allemaal al ingewikkeld genoeg was. Hoe groter je die kring maakte, hoe langer het zou duren. Dan zou je het überhaupt niet binnen vier maanden realiseren en de afspraak was ook dat die belanghebbenden er wel bij betrokken zouden worden. Er is een aantal werkgroepen geweest waarin ze geparticipeerd hebben. Als ik mij goed herinner, is er een tweedaagse conferentie geweest waaraan ze hebben deelgenomen. Het is dus niet zo dat er niet gewerkt is aan het ook ophalen van de opvattingen van die partijen.

De heer **Mulder**: Je zou kunnen zeggen: in de commissie-Meijerink wordt dooronderhandeld over het toezicht tussen de minister en Aedes.

Mevrouw **Vogelaar**: Niet tussen Aedes, maar tussen de corporatiesector en de minister. Als representant, maar niet ... De verhouding is de minister en de corporaties en niet de minister en Aedes.

De heer **Mulder**: Helder. De commissie-Meijerink onderhandelt dus over het toezicht. Dat gebeurt door ambtenaren en de onder toezicht gestelde.

Mevrouw **Vogelaar**: Om met een voorstel, een advies, aan mij te komen over hoe dat volgens hen op een verstandige manier kan gebeuren.

De **voorzitter**: Dit punt pakken we straks verder op, mevrouw Vogelaar.

Schorsing van 12.00 uur tot 12.13 uur.

De **voorzitter**: Het woord is aan collega Mulder.

De heer **Mulder**: We waren gebleven bij de samenstelling van de commissie-Meijerink. Onze commissie is wat verwonderd over het feit dat de echte onafhankelijk toezichthouder, te weten het Centraal Fonds, daar niet in zat. Kunt u nog een keer zeggen waarom het er niet in zat?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb net al gezegd dat ik ervoor gekozen heb om het een beetje een overzichtelijk geheel te laten zijn, omdat duidelijk was dat het een ingewikkeld vraagstuk was waarbij verschillende belangen speelden. Aedes heeft een lange traditie in het heel erg leggen van de nadruk op zelfregulering. Ik ben voor zelfregulering tot op een bepaald niveau, met een heel duidelijke borging van het publieke belang. Ik ben voor een minister die zijn verantwoordelijkheid moet kunnen waarmaken. Het leek mij niet zo verstandig om het Centraal Fonds erbij te hebben, omdat het deels over zijn positie zou gaan, over de toekomstige positie van de onafhankelijk financieel toezichthouder. Als ik mij goed herinner, was de relatie die het Centraal Fonds met Aedes had niet optimaal en dan druk ik mij naar mijn idee netjes uit. Het feit dat dit tot allerlei gedoe onderling kon leiden ... Als dat gebeurde, zou dat volgens mij eerder als een stoorzender gewerkt hebben dan dat het een productieve bijdrage zou zijn aan een snelle eindconclusie.

De heer **Mulder**: Ik vergeleek het al met een kalkoen die meedenkt over het kerstdiner, maar doordat het CFV niet werd uitgenodigd, werd de slager eigenlijk weggestuurd. En de minister gaat toch niet zozeer over de toekomst van de slager als wel over de toekomst van de kalkoen?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, het gaat over de toekomst van een toezichtstelsel waarin verschillende partijen een rol spelen. Ik denk dat het niet verstandig zou zijn geweest als we dat gedaan hadden. Dat had volgens mij namelijk eerder complicerend gewerkt dan dat het tot snelheid van handelen had geleid. Laat helder zijn ... Ik heb er wel behoefte aan om dit echt hier te zeggen, want ik heb begrepen dat de heer Van der Moolen van het Centraal Fonds Volkshuisvesting veronderstelt dat in dat akkoord de deal stond -- die zou ik niet uitgesproken hebben -- dat het Centraal Fonds gemarginaliseerd zou worden of iets in die trant. Ik kan echt uit de grond van mijn hart zeggen dat dit niet waar is. De enige deal die er in dat akkoord stond -- als je er al zo naar wilt kijken -- is de ruimte die de sector werd geboden om een solidariteitsheffing in eigen kring te regelen. Die ruimte heb ik de sector gegeven omdat hij dat heel erg graag wilde, maar voor mij stond vast dat een onafhankelijke woonautoriteit noodzakelijk was en dat die er ook moest komen. Ik had namelijk wel gezien dat, al zat ik er volgens mij toen nog geen jaar, de versnipperde manier waarop het toezicht geregeld was -- apart volkshuisvestelijk toezicht en financieel toezicht en een onduidelijke rol van het WSW, dat formeel geen toezichthouder is maar dat het wel een beetje is -- een van de oorzaken was van het feit dat het toezicht niet goed functioneerde en dat daaraan iets gedaan moest worden. Ik ben er in mijn periode steeds meer van overtuigd geraakt dat er één onafhankelijk extern toezichthouder moest komen. Ik heb heel veel respect en waardering voor het Centraal Fonds en het werk dat het heeft gedaan in mijn periode als minister. Het had op dat punt dus absoluut een andere conclusie getrokken dan die in het advies van de commissie-Meijerink. Dat kwam er toch een beetje op neer dat het gemarginaliseerd zou worden.

De heer **Mulder**: Laat ik beginnen met de heer Van der Moolen. Hij zei in een interview en dat heeft hij vorige week ook hier gezegd: in de periode van minister Vogelaar is het toezicht uitgeruild tegen financiële steun van de corporaties voor de 40-wijkenaanpak. Wat vindt u van die opmerking?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik vind het erg vervelend dat de heer Van der Moolen die veronderstelling had. Hij heeft volgens mij ook gezegd: ik heb het gevoel

dat ... Ik had graag gezien dat hij het aan mij had gevraagd, want dan had ik hem echt kunnen uitleggen dat dat niet het geval was.

De heer **Mulder**: Begrijpt u vanuit zijn positie dat dit zo op hem overkwam?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar goed, trek dan aan de bel en zeg: kunnen we er eens even over praten? Hoe zit je hierin? Dat is niet gebeurd en ik kan slechts zeggen ... Ik heb ook de aanbiedingsbrief bij het rapport van de commissie-Meijerink, die uiteindelijk naar mijn opvolger, minister Van der Laan, is gegaan, nog eens nagekeken. Dat is misschien wel interessant. Ik was net weg en toen kwam de definitieve versie. Daarin staat letterlijk -- dat is door de ambtenaren geschreven -- dat er ten opzichte van het akkoord en in vergelijking met hoe de commissie-Meijerink begonnen is, een aantal verschuivingen is geweest. Een van de argumenten is dat de minister -- dat was ik op dat moment -- een steeds grotere nadruk legde op de borging van het publieke belang in het hele toezichtkader.

De heer **Mulder**: Maar begrijpt u dat Van der Moolen dit zegt? Hij zit niet in de commissie-Meijerink en dan komt die commissie vervolgens met een advies. Die zegt iets wat eigenlijk wel heel wonderlijk is, namelijk: er komt een financieel toezichthouder. Nu komt het: de leden worden benoemd door het kabinet op voordracht van Aedes.

Mevrouw **Vogelaar**: Er staat niet "op voordracht van Aedes". Er staat bij mijn weten: op voordracht van alle belanghebbenden, de VNG, de huurders en Aedes.

De heer **Mulder**: Weet u het zeker?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik denk het wel, maar misschien kan het even gecheckt worden.

De heer **Mulder**: U zegt dus: in het rapport van de commissie-Meijerink staat niet dat de toezichthouders worden voorgedragen door Aedes?

Mevrouw **Vogelaar**: Niet alleen door Aedes, maar door alle belanghebbenden. Dat is een punt -- dat zeg ik u ook in alle eerlijkheid -- waarover je het kunt hebben, dus over de vraag of je dat wenselijk vindt of niet. Het zou interessant zijn om te kijken hoe het bijvoorbeeld bij DNB is. Volgens mij hebben de voorzitter van de grootste vakcentrale en de voorzitter van de werkgeverscentrale daar qualitate qua zelfs een toezichthoudende positie. Dat is natuurlijk precies hetzelfde als wanneer je in een raad van commissarissen zit. Voor een raad van commissarissen van een corporatie geldt dat twee commissarissen op voordracht van de huurdersorganisatie worden benoemd ...

De **voorzitter**: Mevrouw Vogelaar, sorry dat ik u even onderbreek. Dat thema van collega Mulder zoeken we echt nog even op. Daarop komen we straks even terug.

Mevrouw **Vogelaar**: ... en dat een commissaris wordt benoemd op voordracht van de ondernemingsraad. Ik heb zelf een aantal keren in de laatste positie gezeten. Je wordt benoemd op voordracht, maar zodra je er zit, heb je een onafhankelijke positie en word je geacht het belang van de onderneming -- in dit geval de sector van de woningcorporaties in de zin van goed toezicht -- te dienen waarvoor je ingehuurd bent. Daar moet geen beeld van gecreëerd worden dat het de sector is die dat even gaat doen. Nee, dan is heel duidelijk wat je taken en je verantwoordelijkheden als toezichthouder zijn. Maar ik geef graag toe dat je kunt discussiëren over de vraag of je dat een wenselijk construct vindt. Ik kan me ook voorstellen dat je het niet zo doet, maar totaal ongebruikelijk is het dus niet.

De heer **Mulder**: U zei dat het niet de bedoeling was van de commissie-Meijerink dat u bij het kruisje zou tekenen. De heer Van Leeuwen, de oudvoorzitter van Aedes, dacht daar toch iets anders over.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, dat heb ik begrepen.

De heer **Mulder**: Dat zei hij hier. Hij ging ervan uit dat de uitkomsten van de stuurgroep-Meijerink een-op-een zouden worden voorgelegd aan de Kamer als voorstel voor het nieuwe toezichtsarrangement. Dat is wat hij dacht.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Dan is dat een groot misverstand tussen hem en mij. Nogmaals, ik ...

De heer **Mulder**: Hij dacht dat het was afgesproken. U zegt: nee, het was een advies.

Mevrouw **Vogelaar**: Het staat nergens. Echt, kijk maar. Er staat alleen: deze afspraken worden nader uitgewerkt. Er staat niet: wat daar uitkomt ...

De heer **Mulder**: Hij had de indruk van wel.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, goed.

De heer **Mulder**: Dat kan.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat kan.

De heer **Mulder**: Als hij die indruk heeft, vraag je je af waarop die is gebaseerd. Maar die is niet op een afspraak gebaseerd?

Mevrouw **Vogelaar**: Misschien dacht hij: die Vogelaar doet dat wel. Ik weet het niet. Maar dan blijkt hij me onvoldoende te kennen, want hij wist dat Vogelaar ook moeilijke of lastige beslissingen voor de sector kon nemen als dat nodig was. Ik heb u het verhaal over de heffing verteld. Ik probeer goed samen te werken, maar als dat niet lukt, sta ik ook voor mijn verantwoordelijkheid.

De heer **Mulder**: Dat over het beeld van de heer Van Leeuwen.

Het duurde ongeveer een jaar voordat de stuurgroep een advies uitbracht. U zei al dat dit binnen vier maanden moest gebeuren. Weet u waarom het zo lang heeft geduurd voordat die commissie ...

Mevrouw **Vogelaar**: Wat er doorheen speelde, is dat Aedes nog heel erg druk was met de interne perikelen rond die heffing. Er is sowieso enige tijd heengegaan voordat dat een beetje uitgekristalliseerd was. Dat heeft absoluut tot vertraging geleid, maar in mijn herinnering heb ik er wel redelijk achteraan gejaagd om ervoor te zorgen dat ...

De heer **Mulder**: ... opschieten. Vertel.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, vooral naar mijn ambtenaren toe in de zin van: tempo erin houden, want dit moet echt op de agenda komen.

De heer **Mulder**: Toch duurde het een jaar, maar het had misschien twee jaar geduurd als u niet had gepord.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat weet ik niet.

De heer **Mulder**: Nee. Het advies in het rapport van de commissie-Meijerink focust op het maatschappelijk middenveld waar wij begrippen horen als -- u zei het al -- "codes" en "zelfregulering". Lagen die uitkomsten, gegeven het onderhandelaarsakkoord, niet voor de hand?

Mevrouw **Vogelaar**: Sorry, deze redenering kan ik even niet volgen.

De heer **Mulder**: Lag het, gezien het onderhandelingsakkoord, niet voor de hand dat zelfregulering, codes en dat soort zaken eruit zouden komen? Laat ik het anders formuleren: was u verrast door de uitkomst van het onderzoek van de commissie-Meijerink?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, dat was ik niet op het punt dat er een bindende gedragscode, onafhankelijke visitatie en benchmarking zouden moeten

komen. Ik heb gezegd dat ik verrast was over het onderdeel van de onafhankelijk extern toezichthouder, de vormgeving en het afserven van het Centraal Fonds.

De heer **Mulder**: Nu stel ik een als-danvraag: Als u nog minister was geweest, had u dat deel van het advies dan niet overgenomen?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, ik herken mij op dat punt heel erg in wat mijn opvolger, minister Van der Laan, hierover in zijn brief heeft geschreven. U moet zich realiseren dat dit ook in de periode is waarin de eerste incidenten naar boven komen. Dan ga je natuurlijk ook scherper nadenken over de vraag of deze sector dat wel aan kan.

De heer **Mulder**: U haalt de woorden uit mijn mond! Het gaat over zelfregulering. Inmiddels zien we de incidenten bij Rochdale en Woonbron. Deze commissie vraagt zich af of u weleens hebt getwijfeld aan die zelfregulering van de sector.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, dat deed ik wel in de zin dat ik er gedurende de periode waarin die commissie bezig was, steeds scherper van overtuigd ben geraakt dat borging van het publieke belang noodzakelijk was en dat er een mogelijkheid moest zijn voor de minister om te interveniëren in een sterke onafhankelijke woonautoriteit waar volkshuisvestelijk toezicht en financieel toezicht bij elkaar zouden komen.

De **voorzitter**: Wij hebben het net uitgebreid gehad over de inhoud en de status van het rapport-Meijerink. Wij hebben de heer Van der Moolen hier als getuige gehad. Hij was langjarig werkzaam bij het CFV. En wij hoorden de heer Van Leeuwen, die langjarig voorzitter is geweest van Aedes. Die twee hebben vaak disputen gehad en zij waren het over veel punten oneens. Dat blijkt uit de verhoren. Er is één ding waarover zij het roerend eens waren, namelijk over de inhoud en de status van het rapport-Meijerink. Dat is wel wonderlijk, want u geeft iets anders aan over de status en de inhoud van dat rapport dan die twee getuigen, die niet bepaald elkaars vriendjes waren en

die evenmin meegaand waren. Maar zij zeggen wel onafhankelijk van elkaar dat die afspraken er lagen zoals die net door de heer Mulder beschreven zijn. Ik vind dat een beetje wonderlijk.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar ik kan mij niet voorstellen hoe de heer Van der Moolen ... Dat hij de conclusie trekt ... Dat hij veronderstelt dat die deal gemaakt is ... Daarover kan ik slechts zeggen dat dit echt niet het geval is. Hetzelfde geldt voor wat de heer Van Leeuwen zegt. Ik bedoel, ik heb het ook niet gedaan. Als u gewoon kijkt naar de terugkoppelingen tijdens dat proces ... Ik heb heel duidelijk aangegeven: refereer ook nog een keer aan de aanbiedingsbrief van de ambtenaren bij de uiteindelijke versie van het rapport van Meijerink aan minister Van der Laan. Daarin staat nadrukkelijk: het heeft langer geduurd. Er worden een paar redenen gegeven, namelijk de incidenten, de financiële crisis, het voortschrijdend inzicht ten aanzien van zelfregulering en de nadruk die zijn ambtsvoorganger legde op het goed borgen van het publieke belang. Dat staat er echt met zoveel woorden in, dus ... Ik kan het niet mooier maken.

De **voorzitter**: We gaan terug naar de heer Mulder.

De heer **Mulder**: Wij gaan met u terug naar april 2007. Er ligt een nota van uw directeur-generaal, mevrouw Bertram, waarin staat dat corporaties in specifiek aangewezen wijken een grotere speelruimte zouden kunnen krijgen voor bovenwijkse investeringen in maatschappelijk vastgoed. Dat zou onder voorwaarden kunnen worden toegestaan. Daarover vindt overleg met u plaats, maar u wilt die nota nog niet bespreken omdat u die wilt betrekken bij de onderhandelingen met de corporaties. Klopt dat?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, dat klopt.

De heer **Mulder**: Waarom?

Mevrouw **Vogelaar**: Een van de punten die op een gegeven moment aan de orde zijn geweest over de financiering van de wijkenaanpak, is dat

maatschappelijk vastgoed daarin mogelijk een rol zou kunnen spelen, dus dat corporaties van gemeenten maatschappelijk vastgoed over zouden nemen. Nou ja, dat was één van de opties die verkend werden en het leek mij niet verstandig om over een onderdeel daarvan alvast te zeggen: dit gaan we doen.

De heer **Mulder**: Of wilde u het ook nog gebruiken in de onderhandelingen als een soort wisselgeld?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, want het is in die onderhandelingen als zodanig helemaal niet meer aan de orde geweest.

De heer **Mulder**: Op 29 november 2007 schrijft u aan de Kamer: er is ruimte voor extra inzet van corporaties op de terreinen waarop verantwoordelijkheden onbenoemd zijn of waarop ze niet eenduidig belegd zijn en waarvoor geldt dat het maatschappelijk belang voor het aanpakken van de vraagstukken evident is; de zogeheten grijze kolom. Kunnen we dit interpreteren als een verruiming van het prestatieveld "leefbaarheid" en daarmee van de daaraan verbonden nevenactiviteiten?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik denk het niet. Ter voorbereiding van dit verhoor heb ik de grijze kolom nog even doorgenomen. Ik heb die bij me. Als u kijkt naar wat daarin staat, ziet u dat het echt gewoon dingen zijn ... Buurtconciërges, ondersteunen van vormen van wijkbuurttoezicht door bewoners, investeren, beheren en exploiteren van maatschappelijk vastgoed en bijdragen aan opleidingen op het terrein van bouwinstallatiebeheer. Het laatste betekent dat mensen die in een opleidingstraject zitten, door corporaties in dienst genomen worden. Als ik de rij langsloop die daarover gaat, kan ik daar in genoemde niet in vinden dat dit tot een oprekking zou leiden van het begrip "leefbaarheid". Er staat zelfs bij dat het een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is van gemeenten, woningcorporaties of eventueel andere partijen die op zo'n terrein verantwoordelijkheden dragen. Ik zie het dus eerder als -- zo is het volgens mij ook bedoeld geweest -- een handreiking in de zin van: waar hebben we het nu over? Misschien is het wel

goed om te zeggen dat bij de corporaties een beetje het idee leefde dat zij de "pinautomaat" zijn. Dat woord werd ook gebruikt. Ik heb deze week het woord "NS" gehoord, maar "pinautomaat" was ook een gevleugeld begrip. Gezegd werd: wij zijn de pinautomaat van de overheid, centraal en lokaal. In dat kader zag je dus dat er voortdurend discussies waren over waarin de gemeente dat extra geld moest stoppen en waarin de corporaties dat extra geld moesten stoppen. Als handreiking, om ervoor te zorgen dat die processen op het lokale niveau en die gesprekken tussen de verschillende partijen een beetje goed zouden lopen, zijn die drie kolommen dus tot stand gekomen. Gezegd is dat ze over de middenkolom samen afspraken moesten maken, dat de linkerkolom voor de corporaties was en dat de rechterkolom voor gemeenten, onderwijs, politie en noem maar op was. De middenkolom was inderdaad de grijze kolom. Dat zijn dingen ... Ik kan daarin niet iets ontdekken waarvan je zegt dat dit in het kader van de leefbaarheid activiteiten zijn die niet op de agenda staan. Die stonden volgens mij overigens al op de agenda.

De heer **Mulder**: Wat vindt u van het rapport van de Algemene Rekenkamer uit 2008? Daarin staat: "De toenemende aandacht voor de oplossing van de sociale problematiek in de wijken zorgt ervoor dat corporaties in hun taakuitoefening meer en meer de grenzen van het BBSH opzoeken, en deze in enkele gevallen zelfs dreigen te overschrijden."

Mevrouw **Vogelaar**: Ik denk dat dat dus niet zozeer op het terrein van de leefbaarheid heeft gelegen, uitgaande van waar de problemen plaatsvonden en waar de incidenten zich hebben voorgedaan, behalve het stoomschip Rotterdam, dat misschien met het etiket van leefbaarheid gekwalificeerd kan worden. Ik denk dat dat veel meer zat in commerciële vastgoedactiviteiten waarmee het echt mis is gegaan en in het aankopen van grondspeculaties.

De heer **Mulder**: In uw ogen is de grijze kolom dus geen verruiming van het prestatieveld "leefbaarheid"?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. U refereerde net aan die nota over maatschappelijk vastgoed buiten de wijken waar die corporaties ... Dat was de afgrenzing die er nu is. Daarover is toen geen besluit genomen. Ik kan u wel in alle eerlijkheid zeggen dat er, voor zover ik mij dat herinner, in één situatie, namelijk die van een museum in Leeuwarden, discussie kan worden gevoerd over de vraag of dat wijkgerelateerd was. Die corporatie was daar wel bezig. Als ik mij goed herinner, was dat een kleine corporatie met 500 woningen. Daarover is een discussie geweest en ik heb uiteindelijk gezegd: oké. Het probleem was dat ze het als nevenactiviteit te laat hadden gemeld, dus ze hadden het al. Het ging bij de aanschaf van dat pand bovendien slechts over een paar ton. Ik heb toen gezegd: laten we dit maar accepteren. Maar dat is volgens mij het enige ...

De heer **Mulder**: U zegt dus dat het geen uitbreiding was van het begrip "leefbaarheid". Als dat wel het geval is, vraag ik mij af in welke wet- en regelgeving dat is vastgelegd. Maar dat is natuurlijk niet in wet- en regelgeving vastgelegd, want dit paste binnen de bestaande regels.

Mevrouw **Vogelaar**: Leefbaarheid is een van de prestatievelden. Daarover hebt u natuurlijk ook al met heel veel mensen van gedachten gewisseld. Die prestatievelden zijn in heel algemene termen geformuleerd. Het is best de moeite waard om erover na te denken of je die in wat preciezer termen kunt formuleren. Het is echter ook belangrijk dat er lokaal keuzes kunnen worden gemaakt door gemeentes en corporaties over wat er gedaan wordt en wat niet. Het zoeken naar een balans tussen die twee, lijkt mij wel heel belangrijk. Het is natuurlijk niet zo moeilijk om heel rigide in Den Haag te zeggen: dit mag wel en dit mag niet. Maar ik denk dat je daarmee ontwikkelingen in de praktijk heel snel tekortdoet.

De heer **Mulder**: U hebt misschien de verhoren van vorige week gehoord. De zogeheten toetsgroep -- ik weet niet of u het bestaan daarvan binnen uw ministerie kende -- zei: in principe toetsen we alles. Er kwamen allerlei aanvragen binnen, zoals voor adoptie van een aap, voor een weidevogelgebied en voor een olifantenparade.

Mevrouw **Vogelaar**: Die voorbeelden zijn nooit tot mij gekomen. Ik zou zeggen dat het hilarische voorbeelden zijn.

De heer **Mulder**: Dat zijn uw woorden.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar dat vind ik ook echt.

De heer **Mulder**: Maar die regelgeving lokte dat uit en die toetsgroep deed dat ook.

Mevrouw **Vogelaar**: Ach, nou ...

De heer **Mulder**: Er werd gezegd: alles wat corporaties voorleggen, wordt getoetst en we weten niet precies wat een nevenactiviteit is.

Mevrouw **Vogelaar**: Je hoeft als zelfstandig handelend ambtenaar volgens mij niet uren na te denken om te bedenken dat een olifantenparade of wat voor parade het ook was, gewoon ...

De heer **Mulder**: Het punt is niet dat die ambtenaren niet nadenken over die olifantenparade. Het gaat erom dat die corporatie denkt: het zou best kunnen. Dat is het wonderlijke. Hoe kan dat nou?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, er zijn mensen in de wereld die vreemde dingen bedenken.

De heer **Mulder**: Misschien doen ze dat wel omdat er grijze gebieden zijn en ze denken: ik ga het proberen. Het is immers een grijs gebied, dus het is niet precies duidelijk.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, ik vind het echt onbegrijpelijk dat je als corporatiedirecteur denkt dat die olifantenparade onder de term leefbaarheid

valt. Ik kan me dat niet voorstellen. Als je een beetje een weldenkende directeur bent, doe je dat niet.

De heer **Mulder**: Maar goed, als het ministerie zegt dat ze in de toetsgroep alles toetsen ...

Mevrouw **Vogelaar**: Volgens mij hoef je daarover als toetsgroep niet lang na te denken. Dan kun je per kerende post zeggen: no way!

De heer **Mulder**: Hebt u dat weleens tegen de toetsgroep gezegd?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Het bijzondere is dat de toetsgroep voor mij pas echt tot leven is gekomen door uw werk. Als zodanig, als minister ...

De heer **Mulder**: ... wist u niet van de toetsgroep?

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, blijkbaar heb ik een paar keer een brief gehad. Maar dat het een toetsgroep was die zeer frequent opereerde en die dit soort dingen tot zich nam ... Ik moet u echt in alle eerlijkheid zeggen dat ik dat totaal niet op het netvlies heb staan. Ik heb begrepen dat in het verhoor van mevrouw Bertram is gezegd: ja, in 2003 heeft minister Dekker gezegd dat ze dat allemaal niet hoefde. Zij zou gezegd hebben: handel het dus maar ambtelijk af. Dat van Servatius is wel expliciet aan mij voorgelegd, maar ik had als minister het bestaan van een toetsgroep die heel frequent opereerde niet op mijn netvlies.

De heer **Mulder**: Concluderend zegt u dat die brief van november 2007 met extra grijze ruimte gewoon duidelijk was.

Mevrouw **Vogelaar**: Het was een verduidelijking van ...

De heer **Mulder**: Het was zelfs een verduidelijking.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, dat was de opzet daarvan. U constateert terecht dat het begrip "leefbaarheid" multi-interpretabel is. Omdat we merkten dat daarover discussie plaatsvond tussen de corporaties en de gemeenten, zeiden we: laten we van die kolommen maken, bedoeld als een soort handleiding voor mensen op lokaal niveau waarmee ze hun voordeel kunnen doen.

De heer **Mulder**: Begrijpen wij nu goed dat u eigenlijk van de parlementaire enquêtecommissie hoort van het bestaan van deze toetsgroep?

Mevrouw **Vogelaar**: Er zal ongetwijfeld in een aantal aanbiedingsbrieven of memo's aan mij hebben gestaan: dit is besproken in de toetsgroep. Maar dat het zo'n intensief iets was, is mij nu pas duidelijk.

De heer **Mulder**: De Rekenkamer schrijft in het rapport van begin vorige maand, van 3 juni: die toetsgroep keek naar nevenactiviteiten, maar die werden niet altijd gemeld. Had u dat in die tijd op het netvlies? Zo ja, hebt u er iets aan gedaan om ervoor te zorgen dat die nevenactiviteiten wel werden gemeld? Het antwoord op die vraag is natuurlijk "nee", want u wist het niet.

Mevrouw **Vogelaar**: In een aantal oordeelsbrieven is wel ... Ik denk dat ik mijn handtekening heb gezet. Ik heb ze niet op het netvlies, maar ik sluit absoluut niet uit dat ik mijn handtekening heb gezet onder zo'n oordeelsbrief met de opmerking: u hebt een nevenactiviteit niet gemeld en dat moet u alsnog doen. Ik denk dat dit een van de punten is -- het niet melden van nevenactiviteiten en, als die wel gemeld waren, de afspraken en condities van het departement op basis waarvan ze door de corporaties mochten worden opgepakt -- waarvoor geldt dat daarop door het departement onvoldoende is aangestuurd. Nu ik daarop terugkijk, denk ik dat dit wel een tandje scherper had gemogen, maar ik heb me dat toen niet ... Ik heb mij dat toen onvoldoende gerealiseerd.

De heer **Mulder**: Als wij terugkijken in de tijd, zien we dat minister Remkes wel degelijk wil weten wat de toetsgroep doet. Hij wil het voor zich hebben.

Minister Dekker zegt: doe het ambtelijk af. En u neemt eigenlijk de methode-Dekker over. Misschien deed u dat onbewust.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, ik deed dat niet bewust, omdat niet aan mij is voorgesteld ... Als ik het geweten had, had ik waarschijnlijk gezegd: laat het mij maar zien. Ik denk dat ambtelijk een van de klachten ten aanzien van mij als minister weleens was dat ik te veel wilde zien. Als ik mij hiervan sterk bewust was geweest, had ik waarschijnlijk eerder voor de lijn van de heer Remkes gekozen dan voor die van mevrouw Dekker.

De heer **Mulder**: Wij begrijpen nu hoe het is gegaan. Ik kom op de Europese Commissie. Hoe keek die aan tegen de wijze waarop u maatschappelijk vastgoed uitlegde en welk begrip u daarvoor hanteerde? Zij had toch juist aan u en uw ministerie verteld dat er voor maatschappelijk vastgoed geen plaats is in het kader van mededinging?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat was een van de discussiepunten met de Europese Commissie. Het ging over het afbakenen van de corporatiesector in relatie tot de borging: wat, de huurgrens, rekenen we tot de kerntaak van de corporatie? Een onderdeel daarvan was de vraag of maatschappelijk vastgoed daartoe behoort of niet. Ik heb een lijn gekozen ten aanzien van de Europese Commissie. Ik had al genoeg op mijn bordje en dacht: als zij niet echt gaat piepen, ga ik hier niet heel hard aan trekken. Het was een lastig dossier en het risico was dat het alleen maar tot een inperking van de ruimte op nationaal niveau zou leiden. Daar zat ik niet op te wachten.

De heer **Mulder**: Ik kom zo meteen op de Europese Commissie en de staatssteun, maar ik kijk even naar de voorzitter.

De **voorzitter**: Ik kom even terug op het geparkeerde punt. Het is wel netjes om dat als voorzitter te doen. We hadden het over die leden en op wiens voordracht zij al dan niet benoemd zouden worden. We hebben het even gecheckt. In de aanbiedingsbrief bij het rapport van de commissie-Meijerink staat het als volgt: de Kroon benoemt op voordracht van, behalve de

voorzitter, de branche en direct betrokkenen. Ik constateer dus dat de waarheid ergens in het midden ligt. Maar u hebt absoluut een punt; er staat "direct betrokkenen" bij. Maar de branche is natuurlijk Aedes. Dat was immers de koepel van de branche.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik denk dat het verderop in de tekst verder gespecificeerd is.

De **voorzitter**: Akkoord. Dit is de aanbiedingsbrief. Ik geef toe: u had daar wel een punt.

Mevrouw **Vogelaar**: Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Mulder vervolgt met de vragen.

De heer **Mulder**: We hebben een aantal vragen over Europa, Brussel. Al in juli 2005 deed de Europese Commissie de uitspraak dat het geven van steun aan woningcorporaties onverenigbaar is met de interne Europese markt. Vlak voor uw aantreden diende de organisatie voor particuliere verhuurders (IVBN) een klacht in bij de Europese Commissie. Zij vindt dat corporaties met staatssteun marktverstoring opereren. In november 2007 maakt de Europese Commissie bekend dat uw wijkaanpak onder de staatssteunregels valt. Zij maant u nogmaals om met een acceptabele definitie te komen van de publieke taak die corporaties vervullen. Dat van de Europese Commissie klinkt nogal dreigend. Vond u dat ook?

Mevrouw **Vogelaar**: Het was in die zin dreigend dat duidelijk was dat hier een potentieel bommetje lag. Ik heb wel tegen de ambtenaren gezegd: we moeten dit heel scherp volgen, maar wij moeten niet te hard lopen. Nou ja, de molens in Brussel draaien soms niet heel snel. Ik dacht dus dat het ten aanzien van dit onderwerp geen kwaad kon om een beetje tijd te kopen. Maar wel werd scherp in de gaten gehouden of het nodig was om te acteren. Als dat echt nodig was, zou dat gebeuren.

De heer **Mulder**: Uw voorgangers zijn wel zelf naar Brussel gegaan.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Ik dus niet. Dat heeft te maken met de inschatting die ik net schetste, namelijk: ik ga daar niet heel veel tempo mee maken.

De heer **Mulder**: De Europese Commissie vroeg naar een sluitende definitie van een publieke dienst. U liep wel het risico dat de krachtwijkenaanpak tot stilstand kwam.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat wilde ik natuurlijk sowieso niet, maar het ging niet alleen om die krachtwijkenaanpak. Het ging ook echt om de afgrenzing van dat wat we tot de corporatiesector rekenden. Wat dat betreft was het dus echt breder dan slechts de krachtwijkenaanpak.

De heer **Mulder**: De Europese Commissie dreigde er in januari 2008 wel mee dat die tot stilstand zou komen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar u weet ook dat ... Ook de Kamer had niet de inzet: laten we nu eens lekker die corporatiesector inperken vanwege de wens van Brussel. Volgens mij was redelijk breed de opvatting: als het kan, mag het wel wat tijd kosten.

De heer **Mulder**: Dat klopt. De Kamerleden Depla en Van Bochove waren tegen de inkomenseis van de Europese Commissie. Zij wilden ook dat maatschappelijk vastgoed als dienst van algemeen belang werd gezien. Dus de Kamer steunde u daarin.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja.

De heer **Mulder**: U liep wel een risico. Als het niet geregeld werd, zou Europa ...

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb gezegd dat we het scherp in de gaten hielden. Als er echt geacteerd moest worden, zouden we dat absoluut doen. Zolang die

grens echter niet bereikt was of dat moment er niet was, koos ik voor een afwachtende houding. En het is allemaal op zijn pootjes terechtgekomen. Nou ja ...

De heer **Mulder**: Ik weet niet of wij daar later op de dag nog over komen te spreken.

De Tweede Kamer en uw ambtenaren merken meerdere malen op dat er een politieke dimensie aan het staatssteundossier zat. Had u dat beeld ook? Ik doel bijvoorbeeld op de opvattingen van Eurocommissaris Kroes.

Mevrouw **Vogelaar**: Het gevoelen was soms wel dat een mogelijk complicerende factor was dat mevrouw Kroes een Nederlandse Eurocommissaris was. Zij had een Nederlandse achtergrond en het gevoelen was dat zij absoluut niet de verdenking op zich wilde laden dat ze ten aanzien van Nederland met een andere maat zou meten dan ten aanzien van andere landen. Maar ik heb daarvoor absoluut geen hard bewijs. Ik ken mevrouw Kroes als een vrouw die zeer straight is. Ik weet het dus niet. Ik heb hierover nooit met haar onderhandeld. Het is dus alleen maar gissen wat je dan doet.

De heer **Mulder**: Dus eigenlijk dacht u: nee, ik wacht het even rustig af.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou, niet rustig, maar wel scherp.

De heer **Mulder**: Wel scherp. Helder. Dank!

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Mulder. Wij gaan door met collega Oskam.

De heer **Oskam**: Mevrouw Vogelaar, wij gaan inzoomen op de nevenactiviteiten, op de incidenten. Het idee achter het krachtwijkenbeleid was dat de woningcorporaties een bredere verantwoordelijkheid kregen voor de leefbaarheid in de wijken en de buurten. Dat hebt u net ook gezegd. Daarbij zou een verruiming passen van de mogelijkheid om nevenactiviteiten te ontplooiën. Een van de eerste woningcorporaties die daarmee actief aan

de gang gingen, was Rentree. Zij heeft in 2008 een charter gesloten met de gemeente Deventer in het kader van het krachtwijkenbeleid. Daarbij is afgesproken dat er 4 miljoen wordt bijgedragen aan de infrastructuur van de Amstellaan. Kunt u ons uitleggen of dat in uw beleid past en, zo ja, op welke wijze?

Mevrouw **Vogelaar**: Naar mijn idee is het zo dat ... Er staat inderdaad in dat Rentree een bijdrage van 4 miljoen geeft aan het project-Amstellaan. Dat project omvatte volgens mij echter meer dan slechts de discussie over de verdieping van de Amstellaan. Dat was een integraal plan, waarvan die uitvalsweg uit het centrum van Deventer die die wijk in tweeën splitste, onderdeel was. Dat was voor de leefbaarheid niet bevorderlijk; kinderen moesten over en weer van en naar scholen. Er is een integraal plan ontwikkeld. Daar hoorde dus ook bij dat, als het gaat om maatschappelijk vastgoed ... Ik geloof met één van de twee scholen, maar misschien zelfs met de twee scholen. Dat weet ik niet. En ik meen dat er ook een plan was voor wat er, als het ging over de ondertunneling van die weg, op het gebied zou worden gerealiseerd dat daarmee gecreëerd werd. Naar mijn idee was het project-Amstellaan dus breder dan slechts de ondertunneling.

De heer **Oskam**: Er zat een aantal componenten in, zoals u zei. Dat waren zeker ook volkshuisvestelijke componenten. De vraag is of het, als er zo'n weg moet worden aangelegd, de taak van een corporatie is om daaraan mee te doen. Als ik de vraag zo stel, hoe kijkt u er dan tegen aan?

Mevrouw **Vogelaar**: De Amstellaan was onderdeel van een integraal plan. Het ging niet alleen maar over die ondertunneling. Er was sprake van medefinanciering -- dat was ook aan de orde; het was geen project dat alleen door Rentree werd gedaan; er waren ook andere financiers bij betrokken -- om de leefbaarheid te vergroten. In dat geval hebben we gezegd dat het kon. Dat ging over 4 miljoen. Later bleek het over andere bedragen te gaan, maar ... Het was geen exceptioneel bedrag als je kijkt naar de investeringsbudgetten waar corporaties mee werken.

De heer **Oskam**: Nee, het gaat niet zozeer om het geld, als wel om het idee of je daar dan aan meedoet of niet. U vindt dat het wel kan.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Kijk, als het alleen maar zou gaan om infrastructuur, om een weg ...

De heer **Oskam**: .. dan had u het niet goedgevonden.

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Maar het was in het kader van het verbeteren van de leefbaarheid. Er lag een uitdrukkelijke wens van de bewoners van de wijk, omdat die in tweeën gesneden werd, om ervoor te zorgen dat scholen beter gepositioneerd werden opdat kinderen niet voortdurend die gevaarlijke weg over hoefden. Als je zegt "Het is een totaalplan; hoe gaan we dit probleem in die wijk oplossen?" vind ik het niet vreemd dat de corporatie daarin een aandeel heeft.

De heer **Oskam**: Een ander incident is het stoomschip Rotterdam. Dat was al gekocht voordat u minister werd, maar in 2008, tijdens uw regeerperiode, kwam het incident naar voren. Het was een beetje vervelende publiciteit. Wat vond u persoonlijk van dat incident?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik vond het natuurlijk heel vervelend. Daarover is geen twijfel mogelijk. Dat het zo mis is gegaan, is afschuwelijk, voor iedereen.

De heer **Oskam**: Wij onderzoeken of mensen het hadden moeten zien aankomen, eerder hadden moeten ingrijpen of eerder op de rem hadden moeten trappen. Ik breng dan in herinnering dat onder uw voorganger Winsemius het stoomschip in de toetsgroep is behandeld. Mevrouw Bertram is hier geweest. Zij zei in eerste instantie: toen ik een intakegesprek had met de heer Kromwijk, beoordeelde ik het niet als een nevenactiviteit, want het ging om 400 hutten; het was gewoon een volkshuisvestelijk project, dus de toetsgroep was helemaal niet aan de orde. Later is het wel in de toetsgroep gekomen. Op dat moment zijn er eigenlijk al vragen over de financiën. Hebt u

toen van uw ambtenaren meegekregen dat er in oktober 2006 in de toetsgroep vraagtekens werden gezet bij de financiën van dat schip?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, absoluut niet. Echt niet.

De heer **Oskam**: Ik geloof u wel.

Mevrouw **Vogelaar**: Het eerste moment waarop ik ermee geconfronteerd ben, is het signaal dat de accountmanager van VROM constateerde -- ik dacht dat dit in februari 2008 was -- dat er een overschrijding zou zijn, dat het bedrag dat geïnvesteerd moest worden, enorm opliep. Kort daarna, begin maart had ik een bestuurlijk overleg met het Centraal Fonds. Zij hebben en marge van dat overleg tegen mij gezegd: daar zijn financiële problemen. De directeur Stad en Regio heeft toen onmiddellijk een brief naar Woonbron gestuurd: hé, er zijn afspraken gemaakt; jullie aandeel in dat schip moest proportioneel zijn; vul in hoe dat nu feitelijk vorm gaat krijgen. Daarna heb ik een brief van het Centraal Fonds gekregen met een verdere onderbouwing van de problemen die zij tegengekomen waren. Toen is het balletje gaan rollen.

De heer **Oskam**: Dan hebben we het over februari 2008.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja.

De heer **Oskam**: Er zit een aanmerkelijk aantal maanden tussen. Wat nu heel pikant is, om uw eigen woorden te gebruiken, is dat dit in de toetsgroep wordt besproken in oktober 2006. Dan besluit de toetsgroep er verder niets meer mee te doen in de zin van dat het steeds terugkomt op de agenda daar. In november 2006, een maand later dus, presenteert u uw oordeelsbrief aan Woonbron. Daarin worden zij eigenlijk overloden met complimenten: dat zij het goed doen en dat het schip eigenlijk een fantastisch initiatief is.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat is de oordeelsbrief over 2006 die ...

De heer **Oskam**: Nee, over 2005.

Mevrouw **Vogelaar**: Die heb ik niet ondertekend.

De heer **Oskam**: In 2006. Toen was u minister, toch?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, dat was in 2007. Sorry, dat is Winsemius, mijn voorganger, geweest.

De heer **Oskam**: Oké, dan heeft Winsemius die ondertekend. Laten wij daar eens even op inzoomen. In de behandeling die wij tot nu toe hebben gehad, zie je steeds raden van toezicht of andere toezichthouders die er wat van moeten vinden, die zeggen: wat kunnen wij er nog aan doen als de minister zegt "fantastisch gedaan" tegen Kromwijk? Kromwijk zegt dan: wat zeuren jullie nou, want de minister geeft mij een compliment. Hoe moeten wij aankijken tegen die oordeelsbrieven?

Mevrouw **Vogelaar**: Het is dus niet onder mijn verantwoordelijkheid gebeurd. Ik kan alleen maar zeggen dat ik kennis heb genomen van het feit dat die oordeelsbrief in het najaar van 2006 verschenen is. Ik heb niet op mijn netvlies dat er toen al, voordat die oordeelsbrief verzonden was, in de toetsgroep over gesproken zou zijn, zoals u zegt.

De heer **Oskam**: Dat was ook de vraag.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat weet ik dus niet, want ik was toen niet de verantwoordelijk minister. Daar kan ik dus gewoon geen antwoord ...

De heer **Oskam**: Nee, maar als u aantreedt of als dit dossier wordt besproken ... Wanneer hoort u voor het eerst ...? U zegt: februari 2008.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, echt waar.

De heer **Oskam**: Toen was u al een tijdje bezig.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Als je erop terugkijkt ... Ik heb het wel altijd als een nevenactiviteit gezien, dus in die zin verbaast het mij ... Zo is het ook tot mij gekomen. Als je als minister voor het eerst geconfronteerd wordt met een dossier, krijg je ook altijd een beetje geschiedenis: wat heeft zich hiervoor afgespeeld? Mij is altijd gemeld dat er van het begin af aan is gezegd: je mag participeren in deze nevenactiviteit, maar het moet wel proportioneel zijn in relatie tot de kernactiviteit van de corporatiesector, dus voor het woondeel. Dan kon je nog discussiëren over de vraag of de museumfunctie er wel of niet toe gerekend zou worden.

Als je kijkt naar hoe het gestart is ... Woonbron zou het schip niet alleen kopen, maar met een commerciële partij.

De heer **Oskam**: Dat weten we. Het gaat mij er meer om hoe het loopt op zo'n ministerie. Als de toetsgroep eind 2006 denkt "nou, er is wel gedoe over de financiën", had hij dan niet -- ik leg het maar even als conclusie neer -- tegen minister Winsemius of later tegen u moeten zeggen "minister, er is gedonder"?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat lijkt mij wel, maar in 2006 was ik niet verantwoordelijk en ...

De heer **Oskam**: Nee, nee, nee, dat is duidelijk.

Mevrouw **Vogelaar**: ... in 2007 is het niet tot mij gekomen.

De heer **Oskam**: Het gaat meer om de vraag of de toetsgroep het aan de minister moet melden, zodat die eventueel wel ...

Mevrouw **Vogelaar**: Het beleid was dat de toetsgroep zelfstandig beslissingen nam. Het was gemandateerd. Dan is daar natuurlijk de weging: wanneer is het incident zo groot dat het gemeld moet worden?

De heer **Oskam**: In november 2008 worden er naar aanleiding van het debat over de ss Rotterdam 100 schriftelijke vragen gesteld door de Tweede Kamer. Dat kunt u zich nog wel herinneren. De Kamerleden waren destijds zeer kritisch over de verantwoordelijkheid van het ministerie. De heer Jansen van de Socialistische Partij, hier ook geweest, diende zelfs een motie van wantrouwen tegen u in. Dat was niet heel prettig. Die motie is verworpen. Hoe hebt u dat debat ervaren? Hoe was de sfeer? Kunt u ons daarover iets vertellen?

Mevrouw **Vogelaar**: Het was een behoorlijk pittig debat, waarin de Kamer mij stevig aan de tand voelde; en terecht, denk ik. Als ik er nu op terugkijk, denk ik dat de redenering -- er waren afspraken gemaakt dat het paste als het proportioneel zou zijn en Woonbron zei steeds: ja dat gebeurt -- paste binnen de kaders van het BBSH. Als ik erop terugkijk, denk ik dat er onvoldoende ... Daar ben ik verantwoordelijk voor, en het Centraal Fonds. Er is te laat heel scherp gekeken naar de steeds maar aangepaste businesscases, zal ik maar zeggen. De investeringen liepen in rap tempo op en iedere keer werd een nieuwe businesscase gecreëerd zodat het toch nog 2 miljoen zou opbrengen, bij wijze van spreken. Dan is het op een gegeven moment natuurlijk de vraag ... Daar is het gaan schuiven. Het is gaan schuiven met dat er bij het departement, dat heeft gezegd "ja, ga dit maar doen", bij de intern toezichthouder en de bestuurder onvoldoende besef is geweest dat een boot echt iets heel anders is dan huizen bouwen. Daar is het al misgegaan. Als je dan zegt "je mag het doen", moet je scherpe condities hebben: wat betekent dat? Dat is natuurlijk primair de verantwoordelijkheid van de bestuurder en de intern toezichthouder, maar ik denk dat het departement, en ik dus ook, daar misschien scherper op had kunnen zijn. Je moet er wel voor zorgen dat er een aantal condities zijn en dat je expertise in huis hebt waarin dat ook een beetje goed kan landen. Dat is natuurlijk helemaal uit de hand gelopen.

De heer **Oskam**: U noemt de pijnpunten van de Kamer al. Een van die punten was de businesscase: de kosten namen steeds toe en er werd door

de heer Kromwijk voorgespiegeld dat de opbrengsten navenant zouden stijgen. Dat was toch wel merkwaardig.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Dat ben ik absoluut met u eens, terugkijkend daarop. Daar is dus onvoldoende diep in gedoken om echt te kijken of het realistische businesscases waren.

De heer **Oskam**: Dat waren hete tijden voor u. Welke lessen hebt u daaruit getrokken? Hebben het debat en de kritiekpunten over de rol van het ministerie invloed gehad op uw positie als minister? Ging u dingen anders doen binnen het ministerie?

Mevrouw **Vogelaar**: Volgens mij was de tijd tussen het debat en het moment dat ik mijn tas moest pakken, heel kort. Veel nieuwe dingen op de rails zetten in die periode heeft er niet in gezeten, volgens mij. Wanneer was dat debat? Oktober?

De heer **Oskam**: Dat zou zo maar kunnen. Nee, het was november.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou, dat zit er nog dichter op.

De heer **Oskam**: Er was dus geen gelegenheid meer om ... Anders had u het wel over een andere boeg gegooid.

Mevrouw **Vogelaar**: Nou ja, zoals ik zei ... Als we het hebben over het toezichtkader, denk ik dat ik er door dit incident een scherper bewustzijn van had gekregen dat er sterker extern toezicht georganiseerd moest worden. In feite moet je achteraf zeggen: ook het toezicht van het departement, met alle goede bedoelingen ... In die zin ben ik het wel eens met de conclusie van de Algemene Rekenkamer in zijn recente rapport. Er was onvoldoende een doordacht beleid over de vraag: hoe organiseren wij het volkshuisvestelijk toezicht en hoe richten wij dat in? Dat was allemaal toch een beetje ...

De heer **Oskam**: Daar kwam u pas later achter. Toen u begon, werd u daar niet mee ...

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, dat is iets wat je op een gegeven moment zelf moet vaststellen. Maar als je kijkt naar bijvoorbeeld de lange periodes die er zitten tussen aanwijzingen over het beëindigen van nevenactiviteiten of zeggen dat iets anders moet en ... Dat sleept zich vaak voort. In mijn beeld zou je daar veel strakkere procedures op moeten zetten, volgsystemen. Maar goed, dat zeg ik nu, met alle kennis en wijsheid van nu. Op dat moment heb ik dat onvoldoende scherp op mijn netvlies gehad. Dat is absoluut waar.

De heer **Oskam**: Ik wil daar toch nog even op inzoomen, want het waren wel hete nachten. Op een gegeven moment kreeg u de antwoorden op die Kamervragen. Toen zei de secretaris-generaal: dat ziet er goed uit. Toen dacht u: ik vind van niet. U bent de hele nacht doorgedaan om dat toch te veranderen. In uw boek schrijft u erover: als ik die nacht niet had doorgewerkt, hadden ze me toen al afgemaakt. Dat zegt ook wel iets over de manier waarop u tegen de mensen op het ministerie aankijkt. Over hen hebt u gezegd: sommigen zitten er al tientallen jaren; ze waren heel trouw en loyaal; je kon altijd wel op ze rekenen. Maar het is de vraag of je, als je er zo lang zit en zo intensief contact hebt in zo'n kleine branche, dan nog in staat bent om je rol als toezichthouder te vervullen. Hoe keek u naar uw ambtenaren? Hoe zou u het kwalificeren?

Mevrouw **Vogelaar**: Op een aantal punten ... Zeer loyaal, toegenegen en deskundig, maar het punt van het toezicht was gewoon onvoldoende geregeld op het departement. Dat was iets wat toen al wel bij mij opkwam. Dat heb ik ook in mijn boek geschreven, dus dat is niet iets wat ik nu pas bedenk. Dat was een punt dat ik mij ging realiseren, dat je denkt: als je ergens commissaris, dus intern toezichthouder, bent, is het gewoon exit na twee termijnen. Je weet immers dat er een afbreukrisico is als je als toezichthouder te lang op een plek zit, doordat je dan te veel verweven raakt met de organisatie, met de bestuurder. Dat soort noties, erover nadenken dat je dit regelt binnen een toezichthoudende organisatie, in dit geval het

departement, waren er niet. Dat begon mij toen al wel een beetje te dagen. Dat is geen diskwalificatie van de ambtenaren, maar wel een feitelijke constatering: hoe zorg je voor een goed toezichtstelsel? Daar horen dit soort dingen ook gewoon bij.

De heer **Oskam**: Dat zou dan ook moeten gelden voor de medewerkers van het Centraal Fonds.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar dat kun je ook anders oplossen daar, door bijvoorbeeld te wisselen. Je kunt zeggen: je hebt nu die corporaties; die doe je maximaal zes jaar, of acht jaar, of vier jaar -- ik noem maar wat -- en dan wissel je en ga je naar een andere groep corporaties zodat je weer met een frisse blik ... Dat is precies hetzelfde als wat je met accountants doet. Er is nu ook een regeling dat je na zo veel jaar moet wisselen van accountant. Dat is heel gezond. Dat geldt ook voor dit soort vormen van toezicht, denk ik.

De heer **Oskam**: U sprak net al even met de heer Mulder over het gesprek tussen de heer Van Leeuwen, van Aedes, en u en minister Bos van Financiën en de positionering tijdens dat gesprek. U hebt gezegd dat dat pikant was. Bos vond het verbazingwekkend. U zei daarover: dat zegt wel iets over de samenwerking tussen Bos en Vogelaar. Waar ik eigenlijk nieuwsgieriger naar ben, is de vraag wat het zegt over de samenwerking tussen u en de sector. Is er een verwevenheid tussen de minister van Wonen, Wijken en Integratie en de branchevereniging Aedes?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Zo heb ik dat niet ervaren. Mijn portefeuille, de woningcorporaties, was voor mij terra incognita toen ik eraan begon, want ik had nooit iets in die sector gedaan. Het was een nieuwe wereld waarin ik terecht kwam. Ik was er wel op uit om tot afspraken met de corporatiesector te komen. Vandaar dat ik dat akkoord met hen heb gesloten. Dat heeft te maken met mijn visie op de wijze waarop je probeert als bestuurder of verantwoordelijke resultaten te boeken als je niet alleen maar zelf op een knop kunt drukken, maar als je meerdere partijen nodig hebt om tot resultaat te komen. Mijn uitgangspunt is dan dat ik probeer afspraken met partijen te

maken, met de gemeenten, met de woningcorporaties, over hoe je er met elkaar voor gaat zorgen dat het een succes wordt. Maar ik heb u eerder gezegd: als blijkt dat afspraken om welke reden dan ook niet nagekomen worden, trek ik wel mijn conclusies. Als het nodig was, kon ik echt zeggen: dit is mijn verantwoordelijkheid; ik begrijp dat jullie het niet prettig vinden, maar ik doe het wel. Zo was het ook. Maar er was ook -- zo heb ik het in ieder geval ervaren -- wel ... Dat betreft ook de vraag hoe je in onderhandelingen met elkaar omgaat: ik heb wel altijd respect voor degene met wie ik onderhandel en ik probeer mij ook te verplaatsen in de positie van de ander. Mijn ervaring is -- ik heb redelijk wat onderhandelingen in mijn leven gedaan - - dat je dan het beste resultaat bereikt.

De heer **Oskam**: Respectvol en open-minded.

Wij hadden net Wouter Bos hier. Hij deed stevige uitspraken, met name over uw val. Wij hadden hem uitgenodigd als oud-minister van Financiën, maar hij zette zelf de pet op van oud-partijleider van de Partij van de Arbeid. Over de kwestie-Woonbron en het optreden van minister Vogelaar zei hij: zij schoffeerde Kamerleden; wat ik ook onverstandig vond, is dat zij het onderzoek niet afwachtte en meteen al partij koos voor het standpunt van Woonbron; dat was een dermate onverstandig handelen, met alle dingen die daarvoor waren gebeurd -- daarover hebben wij niet doorgesproken -- dat zij haar gezag als minister verloor. Hoe kijkt u daar zelf tegen aan? Was u het gezag kwijt na dat bewuste debat?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb het zelf ervaren als een stok om de hond te slaan. Wij hadden geen soepele relatie; dat zal duidelijk zijn. Dan krijg je dat iedereen zijn eigen interpretatie van de werkelijkheid formuleert. Dit is blijkbaar die van de heer Bos. Ik kijk er anders tegen aan. Ik wil absoluut zeggen dat ik in dat debat naar mijn idee één fout heb gemaakt; misschien wel meer, maar één als het gaat om het schofferen van Kamerleden. In dat debat heb ik niet verstandig geantwoord op de interventie van Staf Depla, waarin hij zei: u moet nu garanderen dat er geen overschrijding meer komt. Toen heb ik een beetje eufemistisch gezegd: moet je horen, dat kan ik niet garanderen; in ondernemen zit altijd een risico; je vraagt iets van mij, maar ik

zit daar niet aan de knoppen, dus ik kan dat niet garanderen. Toen heb ik de formulering gebruikt "weet je wel wat ondernemen is?", of zo. Dat is onverstandig geweest. In de hitte van het debat heb ik mij op dat punt onverstandig uitgelaten. Later heb ik er natuurlijk op teruggekeken met Staf Depla. Ik heb van hem gehoord dat hij het zag als iets van de hitte van het debat; er is hierover geen wederzijdse rancune.

Mijn kijk erop is dat ik twee stevige meningsverschillen met Wouter Bos had: de kwestie van de financiering van de wijkenaanpak en de visie op het integratiebeleid dat gevoerd moest worden. Daarover was intern, in onze eigen partij, ook heel veel discussie. Het is voor mij in ieder geval aardig om vast te stellen dat de meerderheid van de partij meer op mijn lijn bleek te zitten toen het congres daarover kwam, dan op die van de partijleider; maar dat terzijde. Hij vond mij gewoon een lastige tante. Ik zeg weleens voor de gekkigheid: ik was het eerste slachtoffer van de financiële crisis. In eerste instantie was ik een lastige dame, maar Wouter stond er zelf ook niet zo florissant voor na die verloren verkiezingen en de discussies over de vraag of het verstandig was om als partijleider vicepremier te worden in het kabinet. Lange tijd was niet aan de orde dat hij mij als lastige tante kon afserveren. Door de financiële crisis rees de ster van Wouter vrij snel. Ik heb mij onvoldoende gerealiseerd dat dat een moment zou kunnen zijn waarop hij dacht: nu lozen, die dame!

De heer **Oskam**: En zo geschiedde.

Mevrouw **Vogelaar**: En zo geschiedde. Dat is het leven.

De heer **Oskam**: U gaat vrolijk verder.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb er absoluut geen spijt van. Ik blijf liever voor mijn principe staan dan dat ik op een aantal van dat soort punten, waarvan ik zelf denk "dat moet je niet doen", compromissen ga sluiten om maar aan het pluche te plakken. Zo zit ik niet in elkaar.

Mevrouw **Hachchi**: Mevrouw Vogelaar, ik heb ook een aantal vragen voor u. Erkent u dat uw krachtwijkenbeleid leidde tot een ruimere interpretatie van de regels voor nevenactiviteiten?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Dat kan ik totaal niet plaatsen.

Mevrouw **Hachchi**: Mijn collega Oskam heeft een aantal keren de toetsgroep aangehaald, die het in oktober 2006 heeft gehad over Woonbron en het stoomschip. Daarvan gaf u aan: dat was voor mijn tijd. Maar in uw tijd wist u niet eens van het bestaan van de toetsgroep, zo gaf u aan. Is dat geen tekortkoming vanuit uw kant?

Mevrouw **Vogelaar**: Formeel, als het gaat om je positie als minister wel ja, want je bent verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van het ambtelijk apparaat, maar ik wist het gewoon niet.

Mevrouw **Hachchi**: U had het dus wel moeten weten.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik had het graag geweten, ja.

Mevrouw **Hachchi**: U had het moeten weten. Niet alleen dat u het graag ...

Mevrouw **Vogelaar**: Natuurlijk, beide.

Mevrouw **Hachchi**: U haalde aan dat gemeld had moeten worden dat het met het stoomschip niet goed ging. U had het ook over beter toezicht. Ziet u dat ook als uw verantwoordelijkheid als minister?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, natuurlijk. Daar loop ik niet voor weg. Natuurlijk is het zo dat je daar de verantwoordelijkheid voor draagt.

Mevrouw **Hachchi**: U gaf aan: een boot is geen huis. Ik begrijp uit uw woorden dat u eigenlijk zegt "schoenmaker, blijf bij je leest" en dat u dat ook vond als het ging om Woonbron en het stoomschip. U gaf aan dat u in

februari 2008 het eerste signaal kreeg. Klopt het dat u in april 2008 nog steeds dit schip verdedigde?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik wil toch even de hele film in kaart brengen. Ik zei inderdaad: een schip is geen huis. Als je het dan doet, moet je je realiseren dat je iets heel bijzonders gaat doen. Dan moet je aan risicomangement doen en dan moet je ervoor zorgen dat je borgt dat je expertise in huis hebt, dat je erbovenop zit. Aan die expertise heeft het, denk ik, ontbroken, als ik ernaar kijk. Je kunt zeggen dat dit bij de bestuurder of de intern toezichthouder ligt, maar misschien had ook het departement bij het verlenen van het toezicht daar scherper het gesprek over moeten aangaan en had het moeten zeggen: als je dit doet ...

Mevrouw **Hachchi**: Heel even scherp: vindt u het nu wel of niet passend voor een woningcorporatie om zich in te laten met een stoomschip?

Mevrouw **Vogelaar**: Gelet op de functie die het zou krijgen, het feit dat zij niet de enige eigenaar zouden zijn -- want zo is het in eerste instantie voorgelegd -- en dat alleen de exploitatie van de woonfunctie bij Woonbron zou liggen, kan dat en past het binnen de kaders van het BBSH. Dat heb ik al eerder gezegd. Alleen, ...

Mevrouw **Hachchi**: Het past dus wel, maar onder een aantal voorwaarden.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar daarbij is het natuurlijk misgegaan.

Mevrouw **Hachchi**: Dat is de reden dat u het toch bent blijven verdedigen, ook na het signaal dat u in februari 2008 kreeg. In april van dezelfde jaar verdedigde u het nog.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik ben het blijven verdedigen op het punt dat het een activiteit was die, met de condities die daaraan gesteld waren, paste binnen de kaders van het BBSH. Als u het debat in de Kamer erop naleest, ziet u dat

ik niet heb verdedigd dat er behoorlijk sprake is geweest van mismanagement.

Mevrouw **Hachchi**: Ik heb het over het signaal van februari 2008 dat u zelf aanhaalde. Dat was het signaal dat het niet goed ging met het project.

Mevrouw **Vogelaar**: Dat was een signaal van overschrijding. Dat is een. Dan is twee dat er onvoldoende scherp gekeken is -- dat is ook mijn verantwoordelijkheid -- naar de businesscases die voortdurend aangepast werden, waardoor het plaatje er toch nog positief uit kwam te zien.

Mevrouw **Hachchi**: Er was onvoldoende naar gekeken door zowel uw ministerie, waar u verantwoordelijk voor was, als de mensen van Woonbron, de raad van commissarissen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Die businesscases waren er toen nog niet, in mijn herinnering. Die zijn pas op het moment dat het misging, in de periode dat het Centraal Fonds en dat onderzoek ... Wij wisten ook niet van het interne onderzoek van Deloitte, dat in december 2007 in gang is gezet. Daar werden wij pas mee geconfronteerd op grond van de brief van het Centraal Fonds van 28 maart, zeg ik zo uit mijn hoofd.

Mevrouw **Hachchi**: Er is nog iets wat ik niet helemaal kan plaatsen. U bent binnengehaald door de heer Bos als powerhouse. Vervolgens werd u de lastige dame, zo gaf u aan. Er was geen soepele relatie tussen u beiden. Mij is nog niet duidelijk waarom dat zo was, zeker gezien het feit dat u bent binnengehaald vanwege uw karaktereigenschappen.

Mevrouw **Vogelaar**: Daar kun je alleen maar naar gissen. Zoals ik ernaar kijk -- Wouter zal daar ongetwijfeld een andere lezing van of kijk op hebben -- is het volgens mij zo geweest dat Wouter dacht: die gaat het allemaal wel regelen zoals ik het bedacht heb. Dat deze dame ook nog eigen opvattingen had over hoe een aantal dingen geregeld moesten worden, was misschien minder gewenst.

De heer **Oskam**: Net kwam het in het gesprek over de toetsgroep al even naar voren: wanneer wordt de minister gewaarschuwd als er gedonder in de tent is? Een ander voorbeeld is Rochdale. Er was een e-mail gestuurd door een van de medewerkers, Mario Smient, waarin stond: wij zijn bang dat als de minister hoort wat wij allang weten, namelijk dat Möllenkamp in een Maserati rijdt, ze over de tafel klimt. Nu gaat het er natuurlijk niet om dat u over de tafel gaat klimmen, maar wel om de vraag hoe het nu kan dat ...

Mevrouw **Vogelaar**: U weet niet waartoe ik in staat ben. Ik ben nu een beetje gehandicapt, maar ...

De heer **Oskam**: Hoe komt het nu dat u laat over dit soort dingen geïnformeerd werd? Hoe plaatst u die mail? Hoe plaatst u het dat daar zo over wordt gesproken? En wat zegt dat over de sensitiviteit bij ambtenaren om zaken te melden bij de minister?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb het antwoord van de verantwoordelijk ambtenaar hierop gehoord, of de verklaring daarvoor. Zij hebben dus de afweging gemaakt dat ... Die is op z'n minst tweezijdig, zal ik maar zeggen, want ze wisten blijkbaar wel dat ik mij hierover zou opwinden, maar ze hebben ook gedacht: hij is met een rijke vrouw getrouwd en we wisten niet dat hij er op kosten van de zaak in reed. Ik heb het pas veel later gehoord.

De heer **Oskam**: U had het liever wel eerder willen weten.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja. Het feit dat hij in een Maserati reed ... Dat is niet mijn auto. Het cruciale punt is natuurlijk dat het op kosten van de corporatie gebeurde. Daar had in eerste instantie de raad van commissarissen, de intern toezichthouder, op moeten handelen, maar dat was voor ons natuurlijk ook een mogelijkheid geweest om te zeggen: hé, toezichthouder, what's going on?

De heer **Oskam**: De waarheid komt altijd op tafel, hè?

Mevrouw **Vogelaar**: De ervaring leert dat dit meestal wel het geval is.

De heer **Oskam**: Mevrouw Bertram was indertijd directeur-generaal bij u. Zij is hier ook geweest. Zij zei: het ministerie wist eigenlijk niet dat Woonbron eind 2006 65 miljoen had geïnvesteerd. Dat is wel behoorlijk meer dan die 6 miljoen waar het eerst over ging. Wij hebben aan mevrouw Bertram gevraagd hoe die contacten dan liepen. Er was een accounthouder voor Woonbron, namelijk Jan-Hein de Vreede; hij onderhield de contacten met Kromwijk of andere mensen van Woonbron. Hoe ziet u dat? Is dat een soort misleiding door Woonbron, als je daar dan zo laat achter komt?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat weet ik niet. Het is wat dat betreft echt voor mijn tijd geweest. Ik ben pas eind februari ...

De heer **Oskam**: Het gaat meer om hoe u het taxeert. U hoort pas veel later dat er gedonder in de tent is, terwijl de afspraak eigenlijk is: we houden contact; als er wat is, moet je Jan-Hein de Vreede bellen. U had het moeten weten, of Winsemius, of wie er allemaal bij betrokken waren.

Mevrouw **Vogelaar**: Het klopt natuurlijk gewoon niet, feitelijk. Of je daar het etiket "misleiding" ... Dat vind ik een heel zwaar woord, maar het klopt gewoon niet. Zo'n overschrijding had eerder gemeld moeten worden. Dat is gewoon te laat gebeurd.

De heer **Oskam**: Er gebeurt wel wat op het ministerie, want de regelingen voor de jaarrekeningen zijn per 28 oktober 2008 aangescherpt voor woningcorporaties. Was dat toeval, of was dat door wat er speelde met het stoomschip?

Mevrouw **Vogelaar**: Even wachten, u moet mij even helpen. Welke regelingen zijn er dan aangescherpt op 28 oktober? Dat heb ik even niet paraat.

De heer **Oskam**: Dat de jaarrekening helderder, transparanter en duidelijker moest.

Mevrouw **Vogelaar**: In de zin van verantwoording afleggen.

De heer **Oskam**: Ja, precies. Aan het ministerie, zodat het ministerie ook wist wat er speelde.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb dat niet meer zo paraat, maar ik kan mij voorstellen dat dat ongetwijfeld een rol heeft gespeeld. In de jaarverslagen werd niet altijd alles gemeld. Dit is dus niet gemeld in het jaarverslag ...

De heer **Oskam**: Ik vraag het anders. Herinnert u zich een discussie op het ministerie waarin gezegd werd: "We krijgen te weinig informatie binnen, zeker over die nevenactiviteiten; daardoor moeten we dit aanscherpen"? Of was er gedoe over het schip?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik kan mij niet herinneren of daar een oorzakelijk verband tussen was. Dat moment heb ik niet paraat; dat kan ik mij niet herinneren. Een van de problemen van het toezicht, als je dat via het jaarverslag doet, is dat het allemaal achteraf is. Die hele kwestie van de melding van nevenactiviteiten wil je proberen op orde te krijgen omdat je wilt dat er vooraf overleg is, voordat men besluit het te gaan doen, in plaats van dat men opschrijft in het jaarverslag: we hebben het gedaan.

De heer **Oskam**: Wat ook meespeelde bij de jaarrekening, was dat men niet precies wist waarover men exact verantwoording moest afleggen, gelet op de activiteiten, de nevenactiviteiten en de verbinding daartussen. Dat heeft ook nog wel een rol gespeeld.

Mevrouw **Vogelaar**: Daar kan ik niet ...

De heer **Oskam**: U kunt er geen antwoord op geven. Goed, dan stoppen we hiermee.

De **voorzitter**: Dank mijnheer Oskam. Wij gaan nog even naar de heer Mulder.

De heer **Mulder**: Ik wil nog graag wat puntjes op de i zetten met u. U zei dat u, althans in het begin, nog geloofde in zelfregulering. U zei dat u zich wat verbaasde over de aanvragen voor het adopteren van een aap en een olifantenparade. Het was trouwens een beeldenparade van olifanten. Als u dat nou vindt, hoe kan het dan dat u tegelijk gelooft in zelfregulering als er dit soort aanvragen komen?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik kende die aanvragen dus niet. Ze zijn nu pas voor het eerst tot mij gekomen, echt waar.

De heer **Mulder**: Als u dit had geweten, had u wat meer vraagtekens gezet bij zelfregulering.

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, want dit is geen voorbeeld van zelfregulering. Er moest toestemming voor gevraagd worden en dat gebeurde ook.

De heer **Mulder**: Zelfregulering betekent dat je zelf reguleert, dat je jezelf een beetje in de hand houdt.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, maar op een aantal onderdelen dus niet. Het is niet ter discussie geweest dat het melden van nevenactiviteiten in het kader van zelfregulering afgeschaft zou worden. Op geen enkele manier.

De heer **Mulder**: Iets anders opvallends is dat u zegt: eigenlijk vind ik het toezicht van de ambtenaren onvoldoende -- dat zei u -- ...

Mevrouw **Vogelaar**: Maar daar ben ik verantwoordelijk voor, hè?

De heer **Mulder**: Dat is mijn vraag. Bent u daar politiek verantwoordelijk voor?

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, natuurlijk. Daar loop ik echt niet voor weg.

De heer **Mulder**: Dat is helder. Als u niet zo overtuigd was van het toezicht van de ambtenaren, waarom zaten zij dan in de commissie-Meijerink? Die ging immers over toezicht.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik heb ook proberen aan te geven dat het beeld zoals zich dat door uw werk ontrolt over het toezicht ... Ik had in de tijd van mijn ministerschap een paar noties. Het volkshuisvestelijk en het financieel toezicht moet je bij elkaar brengen, want anders geeft het allemaal onduidelijkheden, ruis en ik-weet-niet-wat. Het was duidelijk dat er allemaal ruis zat in de relatie tussen het WSW en het Centraal Fonds, dus dat die helder gemaakt moest worden. Wie is waarvoor verantwoordelijk? Er moest ook een veel helderder beleidskader, toezichtkader worden opgesteld.

De heer **Mulder**: Ik begrijp uw afweging, maar wat minder logisch is, is dat u aan de ene kant zegt "de ambtenaren gaan in de commissie-Meijerink", maar dat u aan de andere kant zegt "ik vind dat het toezicht door de ambtenaren niet voldoende geregeld is, want ze zijn wel heel erg nauw betrokken ..."

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, maar het beeld dat het schortte aan het toezicht, ook op het ministerie, heb ik in retrospectief ...

De heer **Mulder**: In retrospectief, dus achteraf. Helder.

Mevrouw **Vogelaar**: ... gekregen, met name ook door uw werk. Ik ben redelijk scherp hiermee bezig geweest en ik heb u ook gevolgd. Op een aantal onderdelen had ik het in de gaten, maar hoe het dan ook nog een keer ... Te traag en ... Dat had ik gewoon onvoldoende scherp op mijn netvlies. Daar ben ik verantwoordelijk voor; absoluut.

De heer **Mulder**: Ik kom nog terug op de grijze kolom. U had hem voor zich; ik heb hem ook voor me. Ik noem bijvoorbeeld de buurtconciërges, maar wat

er werd toegestaan, gaat eigenlijk nog veel verder: investeren, beheren en exploiteren van maatschappelijk vastgoed voor leren, opgroeien, sport, cultuur, welzijn, brede scholen, filialen van mbo-scholen, leer-werkateliers, buurtcentra, investeringen in kleinschalige bedrijfsruimtes, transformaties van winkelstrips, bevorderen van de werkgelegenheid in de wijk, ...

Mevrouw **Vogelaar**: Dat is echt ...

De heer **Mulder**: Ik ben er nog niet: zorg dragen voor participatiebanen, buurtbemiddelingsprojecten. Is dat dan nog steeds het werk van een corporatie? Zegt u dat met deze kolom het werkveld van de corporatie niet is uitgebreid? Ik zou denken van wel, maar ...

Mevrouw **Vogelaar**: Nee. Wat u in eerste instantie oplas, is allemaal maatschappelijk vastgoed. Waar het om gaat, is dat de corporatie erin investeert en al dan niet de exploitatie voor haar rekening neemt. Vervolgens wordt dat gebruikt door de instantie die die activiteit verzorgt. Het is dus niet zo dat de corporatie de leerkrachten voor de brede school ... Nee, daar wordt gewoon een onderwijsinstelling neergezet, die van de corporatie die locatie huurt. Dat is zeer gebruikelijk. Bij die leer-werktrajecten of participatiebanen zeg je: sector, jij hebt werkgelegenheid. Ik vind het belangrijk dat een gemeente haar verantwoordelijkheid neemt. Kijk naar de huidige discussie over mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, het bedrijfsleven. Ik vind het evenzo belangrijk dat de corporatie haar verantwoordelijkheid neemt voor mensen die in die buurt wonen en werkloos zijn. Zij moet daarover nadenken. Als je een contract sluit met een bouwbedrijf, kun je in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen zeggen: u moet ook vijf of tien mensen aannemen die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Dat zijn wel dingen die je moet regelen in de samenleving, wil je mensen perspectief bieden.

De heer **Mulder**: Mijn punt is niet hoe je het moet regelen in de samenleving. Je kunt het hiermee eens zijn of niet. De vraag is: is het een uitbreiding, ja of nee?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik zie dat dus niet als een uitbreiding.

De heer **Mulder**: Helder.

Mevrouw **Vogelaar**: Het ene, die participatiebaan, is in het kader van het personeelsbeleid van een corporatie en het andere dat u opnoemde, is maatschappelijk vastgoed. Dat is gewoon een reguliere taak van een woningcorporatie. Vervolgens verhuur je die panden aan de instantie die er de activiteit gaat uitoefenen waarvoor ze bedoeld zijn.

De heer **Mulder**: Tot slot. Wij hebben het gehad over uw aftreden. Hebt u ook niet een valse start gemaakt met de financieringsproblemen van de krachtwijken? Heeft dat geen hypotheek gelegd op uw ministerschap?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik had het me aantrekkelijker kunnen dromen; dat is absoluut waar. Natuurlijk, dat wens je niemand toe, dat je eerst moet gaan zitten onderhandelen over de financiën!

De heer **Mulder**: Denkt u dat het uiteindelijk een rol heeft gespeeld bij uw aftreden? De heer Bos had het over de druppel die de emmer deed overlopen; hij had het toen over het stoomschip. Dat betekent dat er meer druppels zijn geweest in zijn ogen.

Mevrouw **Vogelaar**: Ja, natuurlijk, maar de andere druppels waren, denk ik, dat ik als een terriër heb gevochten om een fatsoenlijke financiering voor die wijkenaanpak te realiseren, onder andere. Dan heb ik het maar even niet over het integratiedossier. Ja, ik stond ergens voor.

De heer **Mulder**: Hoe kijkt u terug -- u zei het al: in retrospectief -- op uw bewindsperiode en de relatie die u met de sector had?

Mevrouw **Vogelaar**: Dat was een heel spannende. Het bijzondere is dat de corporaties op het lokale niveau, dus als het ging om het realiseren van de

wijkenaanpak, allemaal heel erg goed met de gemeentes aan de slag zijn gegaan. Natuurlijk was er die spanning over de financiering en wat ik van hen vroeg. Dat maakte het niet altijd eenvoudig en makkelijk, maar ondanks die handicap, die valse start die ik moest maken, kijk ik zelf terug op het feit dat de wijkenaanpak in een heel snelle tijd gestalte heeft gekregen en dat hij naar mijn idee dus ook op een aantal punten heel succesvol is geweest. Wat er nu gebeurt -- misschien mag ik dat toch zeggen -- is het volgende. Voor de drie decentralisaties waartoe dit kabinet heeft besloten met het vormen van sociale wijkteams in de wijken, is de kiem gelegd en zijn de eerste stappen gezet in de wijkenaanpak. Daarin constateerden wij namelijk dat de multiproblemen die er zijn in die wijken ... Er cirkelen tig organisaties rond een individu of een gezin. Dat is verspilling van geld. Dat moet je samenbrengen, bundelen en stroomlijnen. Daar zijn we toen mee begonnen. De gemeentes die daarbij betrokken waren, bouwen daar nu op voort.

De heer **Mulder**: En verder? Kunt u, terugkijkend, zeggen wat u geleerd hebt over de sector, over het beleid, over de toezichthouders, over het ministerie?

Mevrouw **Vogelaar**: Over de toezichthouders heb ik, denk ik, al genoeg gezegd. Ik hoop dat de sector nu bij zinnen komt. Ik denk ook dat dat gaande is, als je de heer Calon ziet. Er is natuurlijk een soort ... Maar ik vind dat je dat niet alleen de sector aan kunt rekenen; ik vind dat ook de politiek, wij allemaal, de samenleving, daarin een verantwoordelijkheid hebben. De corporatiesector is verzelfstandigd door de bruteringsoperatie. Dat was in de tijd van de liberale tijdsgeest: u moet ondernemer worden, u moet gaan investeren, u moet grootse dingen doen. Een aantal mensen zijn op hol geslagen. Zij gingen zich meten met de vastgoedsector. Ik denk dat dat ook iets is wat onvoldoende onderkend is, ook door de politiek: de verwevenheid of de nauwe banden -- dat hoort bij de aard van de sector -- die er met de vastgoedsector zijn. Er zijn natuurlijk ook een aantal dramatische dingen in de vastgoedsector gebeurd, waar men ook dacht dat de sky de limit was. Bij een aantal corporatiedirecteuren zag je datzelfde proces. Het bijzondere, of het wrange, is dat het een voor een directeuren zijn -- loop het lijstje maar na

-- die alle lof kregen voor de prestaties die zij op het maatschappelijk terrein voor hun corporaties leverden.

De heer **Mulder**: Als u terugkijkt -- u noemde de incidenten al -- vindt u dan dat u in uw periode als minister misschien meer energie had moeten besteden aan het toezicht op de sector?

Mevrouw **Vogelaar**: Die incidenten ... Er dreigt een beeld gecreëerd te worden dat die incidenten samenhangen met mijn wijkenaanpak. Dat bestrijd ik echt krachtig. Al die incidenten en het handelen van de corporaties waar die incidenten zijn geweest, zijn allemaal begonnen voor de wijkenaanpak, voordat ik minister werd. Het is dus absoluut niet zo dat de incidenten zijn ontstaan door mijn inzet op de wijkenaanpak.

De heer **Mulder**: Mijn vraag betrof niet de wijkenaanpak. Als u terugkijkt, had u dan niet meer aandacht en tijd moeten besteden aan het toezicht op de sector?

Mevrouw **Vogelaar**: Met de kennis van nu kun je misschien zeggen dat dat verstandig was geweest, maar ...

De heer **Mulder**: Met de kennis van toen niet?

Mevrouw **Vogelaar**: Nee, want ... Nee, dat is niet helemaal waar, want ik heb natuurlijk beseft dat dat een prioriteit was in dat akkoord met Aedes. Ik begon eind februari. Ik kan zeggen: het is een ontzettend gedoe geweest, maar in september had ik wel dat akkoord met Aedes, waarin stond: wij gaan er binnen vier maanden voor zorgen dat ook het toezichtsarrangement verder uitgewerkt gaat worden en vorm gaat krijgen. Er kan mij veel verweten worden, maar een gebrek aan tempo denk ik niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Vogelaar, wij komen aan het einde van het openbaar verhoor. U zei net dat u er als een terriër bovenop zat. Dat is even blijven hangen bij mij. Maar u zei in het verhoor nog een aantal andere

zaken. Even heel kort. Over de hele financiering van uw takenpakket als minister zei u in het begin: daar zat ik toch wel naïef in, achteraf kijkend wat mij wel of niet werd meegegeven aan centen. Over de commissie-Meijerink zei u zelf letterlijk: ik ben toch onvoldoende scherp geweest op hoe dat verder werd opgepakt en uitgewerkt. Over de toetsgroep van het ministerie zei u: die kende ik niet. Bij de casus-Woonbron en het debat erover zei u uiteindelijk letterlijk: daar zijn wij toch onvoldoende diep in gedoken. Als ik die lijn, van wat ik net allemaal aanhaalde, zet tegenover uw opmerking over die terriër die op die sector zat, wat moeten wij dan zien als de rode draad van uw ministerschap?

Mevrouw **Vogelaar**: Ik vind uw samenvatting van hetgeen wij gewisseld hebben niet helemaal recht doen aan de accenten die ik heb proberen te leggen. Ik zie in ieder geval niet als de rode draad dat ik er niet genoeg bovenop heb gezeten. Ik heb u gezegd dat ik, zoals ik nu op de dingen terugkijk, met de kennis van nu en door het werk dat u als commissie verricht, een aantal dingen anders zou hebben gedaan. Zo gaat het. Ik kan niet zeggen dat ik het anders had moeten doen. Ik kijk nu terug; u vraagt mij dat te doen. Dan zeg ik inderdaad: als ik de kennis die ik nu heb, over het bestaan van de toetsgroep, het feit dat we meer de diepte in hadden moeten gaan met die businesscases van Woonbron ... Natuurlijk, nu; maar toen was dat niet aan de orde. Oké, zo is het gegaan.

De **voorzitter**: Zo is het gegaan.

Mevrouw **Vogelaar**: Ik kan het niet mooier maken.

De **voorzitter**: Ik ook niet. Ik sluit de vergadering. Dank u wel, mevrouw Vogelaar.

Sluiting 13.42 uur.